

Özel Belgede Sahtecilik Suçu (TCK M.207)

Hasan Tahsin Gökcan*

I. KORUNAN YARAR VE HUKUKİ NİTELİK

Özel belgede sahtecilik

5237 SAYILI TCK MADDE 207 - (1) **Bir özel belgeyi sahte olarak düzenleyen veya gerçek bir özel belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren ve kullanan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza Mahkemesi)**

(2) Bir sahte özel belgeyi bu özelliğini bilerek kullanan kişi de yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır. (Asliye Ceza Mahkemesi)

Özel belgeler de resmi belgeler gibi kanıt gücü ve hukuken sonuç doğurma yeteneği bulunan belgelerdir. Fakat özel belgeler daha çok bireyler arasındaki ilişkilerle ilgili ve etkileri sınırlı bulunduğu gibi, resmi belgelerde olduğu gibi içeriğinin doğru olduğunu değil, salt bir belge olarak gerçek olduğunu göstermesi nedeniyle korunması gereken belgelerdendir. Bu nedenle resmi belgelere nazaran kanıt değeri ve hukuken öneminin daha az oluşu karşısında suçun oluşması için de kullanılmış olması zorunlu görülümüştür. Resmi belgede sahtecilik işlendiğinde, özel sahte belge ise kullanıldığında suç kabul edilmektedir. Bütün bu özelliklerine karşın, özel belgelerin kanıt değerlerine olan toplumsal güvenin korunmasında bir zorunluluk bulunmaktadır. Bu bakımdan, özel belgede sahtecilik suçuyla *korunan yarar* da resmi belgede sahtecilik suçuyla aynı olup, *kamu güvenidir*.

Özel belgeler, resmi belgeler kadar olmasa da kanıt niteliği taşımaları ve hukuken sonuç doğurmaları nedeniyle hukuki işlemlerde güven duyulması gereken ve bu nedenle korumaya değer belgelerdir. Fakat, özel belgelerle güvenceye alınan kişisel yararlar da ön plana çıkmaktadır.¹ Bu nedenle, tali olarak da olsa bireysel yararların da korunduğu söylenilmelidir.

* Yargıtay Tetkik Hakimi

1 **Toroslu**, Ceza Hukuku Özel Kısım, Ankara 2005, s. 239.

Suç, sahtecilik suçu olarak ve kamu güvenine karşı suçlar içerisinde düzenlenmiştir. Resmi belgede sahtecilik suçundan farklı olarak, bu suçun oluşması için özel belgenin kullanılması zorunludur. Bunun dışında, suçun oluşması için somut bir zararın meydana gelmesi gerekli bulunmadığından, 204. maddeye benzer biçimde düzenlenmiştir.

5237 sayılı Kanununun 207. maddesi ile; mülga 765 sayılı Kanunun ; 328, 344, 345, 346 ve 353. maddelerdeki özel belgede sahtecilik veya sahte özel belgeyi kullanma niteliğindeki eylemler kapsam içerisine alınmıştır. 325. maddedeki demiryolu ve kamu taşıma biletine yönelik sahtecilik eylemleri; bu biletleri üreten kuruluşların kamu kurum ve kuruluşu olduğu kabul ediliyorsa resmi belgede sahtecilik, aksi halde özel belgede sahtecilik olarak kabul edilir.²

765 sayılı Kanununun 329/1. maddesinde düzenlenen eylemler; kıymetli damgalarla, demiryolu veya kamu nakliye şirketi biletlerinin kullanılmış olduğuna ilişkin işaretlerin silinerek tekrar kullanılması eylemleri cezalandırılmaktaydı.³ Madde gerekçesinde bu eylemlerin 199/1. maddeye gireceği⁴ belirtilmiştir.⁵

II. SUÇUN UNSURLARI

1. Fail

Fail herhangi bir kimse olabilir. Suçu herkes işleyebilir. Özgü suç olarak düzenlenmemiştir.

Suç, kamu güvenini korumaktadır. Sahte özel belge kullanıldığı an kamu güveni sarsılmakta ve zarar doğmakta, suç oluşmaktadır. Bu eylem nedeniyle potansiyel bireysel zararların meydana gelip gelmemesi, suçun oluşumunu etkilemez.⁶ Bu nedenle, suçtan dolayı zarar gören kişilerin suçun mağduru değil, zarar göreni olarak kabul edilmesi gerekir.

2. Maddi Konu Olarak Belge ve Özel Belge

A. Tanım

Suçun maddi konusu 'belge' olarak öngörülmüştür. Kanunda belge tanımlanmamıştır. Bu nedenle belge kavramı, doktrinin de katkısıyla yargı kararlarıyla yapılabacaktır. Belgenin tanımı ve unsurları konusunda bazı farklı görüşler bulunmaktadır.

2 **Kaylan**, Kamu Güvenine Karşı Suçlar, s. 7; www.adalet.gov.tr

3 765 sayılı Kanununun 329/2. maddesindeki, kullanılan pulun tekrar kullanılması eyleminin, unsurları bulunursa dolandırıcılık suçunu oluşturacağı belirtilmektedir, **Kaylan**, Kamu Güvenine Karşı Suçlar, s. 7.

4 Aynı görüşte **Kaylan**, agm. s. 7.

5 Belirtelim ki, bir tren bileti veya posta pulu üzerindeki kullanma işaretinin silinmesinin, sahte belge düzenleme sayılamayacağı açık olduğu gibi, gerçek bir belgeyi değiştirme de kabul edilemez. Gerçek bir özel belgenin değiştirilmesi, gerçek belgeyi meydana getiren biçim veya özünde değişiklik yapılmasını gerektirir. Buna karşın, pul üzerindeki iptal işareti, pulun varlığıyla ilgili bulunmayıp, pulu yeni bir özel belgeye de dönüştürmemektedir. Bu bakımdan, iptal işaretinin silinip tekrar kullanılması da özünde bir aldatıcı hareketi barındırmaktaysa da belgede sahtecilik olarak kabul edilmemelidir. Nitekim 765 sayılı Kanunda bu eylem ayrı bir suç tipi olarak düzenlenmiştir.

6 **Selçuk**, Karşıoylarım, 2001, s. 280.

Belge kelimesi dilimizde evrakın karşılığı olarak kullanılmaktadır. Evrak kelimesi, yazılı kağıt (varaka) anlamına gelmektedir. Yazılı evrakın belge niteliğine kavuşması, aranan zorunlu unsurları taşımasına bağlıdır.

Türk hukukunda⁷ belgenin her şeyden önce yazılı bir materyal olduğu benimsenmekte ve ancak her yazılı olan şeyin belge olmayacağı, hukuken korunacak bir değeri ve delil niteliği olanların belge olabileceği kabul edilmektedir.⁸ Diğer taraftan, hukuki bir değerinin bulunması ve delil niteliği taşıması bakımından düzenleyenin belli olması da gerekir.

Ceza hukukunda belge; belirli bir düşünce, hukuki ilişki veya vakayı yansıtan, başka deyişle hukuki sonuç doğurmaya elverişli bir irade beyanını içeren ve düzenleyicisinin kim olduğunu da gösteren yazılı evrak olarak tanımlanabilir. Doktrinde de benzeri tanımlar yapılmıştır.⁹

B. Belgenin Unsurları¹⁰

a. Yazılı Olma

Belgenin temel unsurlarının başında yazılı olması gelmektedir. Belgeyi oluşturan iradenin yazı ile belirlenmiş, tespit edilmiş olması halinde bu unsur gerçekleşir. Belgenin yazılı olması, irade beyanının kaydedilmesi anlamına gelmektedir. Dolayısıyla yazılı olma ögesi aynı zamanda, yazının yazılabilir bir materyale tespit edilmesini de kapsamaktadır. İlgili mevzuatta aksi belirtilmedikçe, yazının herhangi bir dil veya alfabeye yazılması olanaklıdır. Fakat, yazının okunur, anlaşılır olması zorunludur. Okunamayan yazılı evrak, belge sayılamaz.

Yazılı olma ögesinin varlığı için bazı unsurların varlığı aranmalıdır :

1- Bir dilin kullanılması : Yazılı olma ögesi, bir dil ve alfabenin kullanılmasını gerektirmektedir. Hukuken yasaklanmış olmadıkça, bilinen herhangi bir dille yazılmış olması yeterlidir. Doktrinde, ölü veya yaşayan bir dilin, hatta itibari veya gizli bir dile ait harflerin veya stenografinin de kullanılabilmesi belirtilmektedir.¹¹ Fakat, belirli bir konuda Türkçe yazılması zorunlu görülmekte ise bu kurala uyulmaması, yazılan kaydın belge sayılmasını önler.

7 Madde gerekçesinde de belgenin aslında ‘yazılı kağıt’ olduğu ifade edilmiş, ancak araç plakaları örneğindeki gibi metal levhaya yazı yazılmasının da belgeyi oluşturabileceği açıklanmıştır. Belirtelim ki Alman Hukukunda belgenin yazılı olmasının zorunlu olmadığı görüşü de savunulmakta ve Federal Mahkemenin bu yönde kararları bulunduğu açıklanmaktadır; **Tezcan/ Erdem/Önok**, Ceza Özel Hukuku, 6. Bası, Ankara 2008, s. 675.

8 **Erman/Özek**, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, s.306. Aynı doğrultuda madde gerekçesinde de, belgenin hukuki bir sonuç doğurmaya elverişli olması gerektiği belirtilmiştir.

9 “Belgeyi, olayları nakleden veya irade beyanlarını içeren ve bir kimse tarafından oluşturulan her türlü yazılı belge olarak tanımlamak mümkündür.”; **Toroslu**, Ceza Hukuku Özel Kısım, 2005, s. 220.

“Belge, onu meydana getiren kişinin delil amacıyla belirli bir beyanını içeren yazı parçasıdır.”; **Tezcan/Erdem/Önok**, Ceza Özel Hukuku, 6. Bası, Ankara 2008, s. 675.

10 Bkz, **Gökcan**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu (TCK M.204), ABD. Yaz 2009, S.3, s. 96 vd.

11 Manzini, 2218, Saltelli di Falco, Garçon, 303, nakleden ve aynı görüşte **Erman/Özek**, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, 1996, s.314.

2- *Yazının bir vasıtayla kaydedilmesi* : Bir insan düşüncesinin uygun vasıtayla kaydedilmiş olması, belge sayılmak için yeterli değildir. Örneğin yazı içermeyen fotoğraf, film şeridi gibi nesnelere de bir fikrin kaydını sağlamak ve bunlar usul hukukunda belge sayılsalar bile konumuz yönünden belge niteliğinde değildiler.¹² Bu bakımdan, düşüncenin *yazı ile* kayda geçirilmiş olması zorunludur. Yazının elverişli herhangi bir vasıtayla kaydedilmesi olanaklıdır. Baskı makinesi, daktilo, bilgisayar gibi araçlarla ya da mürekkepli veya kurşun kalemle ve hatta tebeşir gibi kolayca silinebilir bir malzemeyle yazılmaya elverişli bir cisme yazılmış olması yeterlidir.¹³ Fakat belirli konulardaki belgelerin belirli bir vasıtayla kaydedilmesi yasa gereği aranmakta ise (el yazısıyla vasiyetname gibi) bu koşula uyulması zorunludur.

3- *Yazının elverişli bir cisme kaydedilmesi* : Kanun belgeyi sadece içeriği nedeniyle değil, maddi varlığı itibarıyla de korumaktadır. Bu bakımdan, evrakın kendine özgü varlığının bulunabilmesi için, yazının üzerine yazılmasına, taşınmasına ve devredilmesine elverişli bir şey üzerine tespit edilmesi de lazımdır.¹⁴ Dolayısıyla, bir kağıda veya bez, parşömen, deri, levha veya metal plakaya harf veya rakamın elle ya da baskı yöntemiyle iz şeklinde basılması halinde yazı koşulu gerçekleşmiştir.¹⁵ Yargıtay da yazının taşınabilir bir şey üzerine yazılması gerektiğini kabul etmiştir.¹⁶

Yazının belirli bir cisme ve taşınır bir şeye kaydedilmesi gerekli bulunduğu, bilgisayar programları ve verileri belge olarak kabul edilemez.¹⁷ Buna karşın,

12 **Toroslu**, Özel Kısım, 2005 s. 221.

13 **Erman/Özek**, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, 1996, s.311.

14 **Erman/Özek**, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, 1996, s.314.

15 Bir görüşe göre yazının mutlaka kağıt veya bez gibi taşınır şeyler üzerine yazılması zorunludur; Manzini, VI, s.93, nakleden **Toroslu**, Özel Kısım, 2005, s. 221; **Erem**, Türk Ceza Kanunu Şerhi, Özel Hükümler, 1993, C.II, s. 1676; **Erman/Özek**, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, 1996, s.314.

Diğer yazarlara göre, belge niteliğiyle ilgili öbür unsurlar varsa taşınmazlar da (örneğin evin duvarındaki yazı da) belge sayılmalıdır; Antolisei, Par.spec,II, s. 92, nakleden ve aynı düşüncede, **Toroslu**, Özel Kısım, 2005, s. 221. Buna karşın, İtalyan Yargıtay'ının, kilise duvarına yazılan yazının belge sayıldığına ilişkin 14.8.1919 tarihli kararı bazı yazarlarca eleştirilmekte, belge niteliğinin bulunabilmesi için, yazının kaydedildiği cismin taşınabilir bir malzeme olması gerektiği, bu nedenle mezar taşları, duvar gibi yerlere yazılan yazıların belge olarak kabul edilemeyeceği, bunların delil niteliği bulunsada dahi, üzerlerinde yapılacak sahtecilik fiillerinin dolandırıcılık suçuna vücut vereceği belirtilmektedir; **Erman/Özek**, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, 1996, s.315.

16 “Evrakta sahtecilik suçlarının konusunu oluşturan belgenin, *taşınabilen bir şey üzerine yazılıp* da hukuki hüküm ifade eden bir olayı kanıtlamaya yarayan yazı olduğu, 5237 Sayılı TCK. nun 204. maddesinin gerekçesinde de belirtildiği üzere, belgenin varlığının kabulü için yazılı kâğıdın bulunmasının zorunlu olmadığı, bir metal levha üzerine yazı yazılması halinde de diğer unsurların varlığı durumunda, belgeden söz edilebileceği, bu bakımdan araç plakalarının da resmi belge olarak kabulü gerekeceğinin vurgulanması karşısında, sahte olarak düzenlenen mührün kullanılması ile oluşturulan **araç plakalarında yapılan sahteciliğin** 5237 Sayılı TCK. nun 204/1 maddesine uyan suçu oluşturduğu gözetilmeden, mühürde sahtecilik suçunun gerçekleştiği kabul edilerek yazılı şekilde hüküm kurulması kanuna aykırıdır.” 11.CD. 22.2.2007, 8681-1073.

17 **Erdem/Özbek**, İBD. Temmuz 1997, s. 77, nakleden **Tezcan/Erdem/Önok**, Ceza Özel Hukuku, 6. Bası, Ankara 2008, s. 674.

bu alandaki gereklilik bilgisayar sistemine kayıtlı veriler bakımından özel olarak düzenleme yapılarak karşılanmıştır. TCK 244/2. madde ile, bilişim sisteminde kayıtlı veriyi bozma, yok etme, değiştirme, erişilmez kılma veya sisteme veri yerleştirme filleri cezalandırılarak özel bir sahtecilik suçu düzenlenmiştir.¹⁸

4- Yazının okunabilir olması : Yazının bir fikri yansıtması ve bu nedenle delil değeri taşıması nedeniyle, okunabilir olması gerekir. Bazı harflerin kayıtlı olduğu görülmekle birlikte, okunamayan, içerdiği düşünce anlaşılamayan bir yazı belge olarak kabul edilemez. buna karşın, yazı içeriği okunabiliyor ve anlaşılıyor olmak koşuluyla, bazı harflerinin silinmiş olması veya okunamaması belge niteliğini etkilemeyecektir.

Belirtilen koşulların varlığı halinde, belgeye ilişkin yazılı olma ögesinin gerçekleştiği kabul edilir. Yazılı olma unsuru bakımından kural olarak yazılılık yeterli ise de, yasada ilgili belgenin belirli bir biçimde yazılmış olması aranmış ise bu şekle uyulmaması, belge sayılmasını önleyecektir.

b. Hukuki Değer Taşıyan Bir İçeriğinin Bulunması

Yazılı evrakın belge olarak kabul edilebilmesi için; hukuken korunmaya değer bir içeriğinin bulunması gerekir.¹⁹ Yoksa, hukuki bir değeri bulunmayan yazının belge değeri yoktur. Belgenin belirli bir düşünce veya olayın aktarımını ya da bir hukuki ilişkinin varlığı ya da yokluğunu gösterme gibi bir irade beyanını içermesi halinde hukuken korunduğu, delil niteliğinin bulunduğu kabul edilir.

Yazılı bir evrakın belirli bir fikri veya maddi bir olayı içermesi tek başına belge olması için yeterli değildir. Bu yazının delil olarak kullanılabilir olması halinde hukuken korunması söz konusu olur. Bu nedenle, delil değerinden yoksun (hukuken anlamı olmayan bir yazıyı içeren) yazılı bir kağıt üzerinde yapılacak değişikliğin, herhangi bir zarar olasılığı da olmadığından, eylem sahtecilik olarak kabul edilemeyecektir.²⁰

Bazı belgeler özellikle bir konuda delil olmak üzere oluşturulur; örneğin bir suç tutanağı, ilam, vekaletname veya borç senedi ya da sözleşme bu şekildedir. Bu tür belgelere ‘mahsus evrak’ denilmektedir. Buna karşın bazı belgeler böyle bir maksatla oluşturulmadıkları halde, hal ve şartlardaki değişiklikler nedeniyle delil niteliği kazanabilirler ki bunlara da ‘tesadüfi evrak’ denilir.²¹ Şu halde, bir irade açıklamasının hukuki bir sonuca yol açacak içerikte olması halinde, belgenin içerikle ilgili ögesinin gerçekleştiği düşünülmelidir. Örneğin tesadüfi evraktan sayı-

18 **Tezcan/Erdem/Önok**, Ceza Özel Hukuku, 6. Bası, Ankara 2008, s. 675.

19 Bu nedenle, mutlak olarak hukuka aykırılık dolayısıyla batıl sayılan belgelerin hukuki sonuç doğurmayacakları ve sahtecilik suçunda korunmadıkları buna karşın bazı eksiklikleri nedeniyle batıl olduğu ileri sürülebilen belgelerin korunacağı belirtilmektedir; Antolisei, Par. spec,II, s. 94, nakleden ve aynı görüşte, **Toroslu**, Özel Kısım. 2005, s. 223.

20 **Erman/Özek**, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, 1996, s.321.

21 **Erman/Özek**, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, 1996, s.322.

lan bir aşk mektubu da içerdiği düşünceler bakımından boşanma davasında kanıt olarak kullanılabilir ve özel belge sayılır.²²

Görüldüğü üzere yazılı bir varakanın hukuki sonuç doğurması ve belge sayılabilmesi, onun ispat gücünün bulunmasına bağlıdır. İspat gücü olmayan yazılar üzerindeki değişiklikler veya sahtecilikler, belge ögesinin (ve dolaylı olarak zarar olasılığının) bulunmaması nedeniyle belgede sahtecilik suçunu oluşturmaz.

Belgenin ispat gücü bulunması gerektiği hususu bir çok kararda vurgulanmıştır.²³

Belgenin hukuki sonuç doğurur nitelikte bulunmaması halinde sahtecilik suçunun maddi konusunu oluşturamayacağı bir kararda şu ifadelerle açıklanmıştır; “*Özel belgede sahtecilik suçunun oluşması için o belgenin doğrudan hukuki sonuç doğurucu nitelikte olması gerekir. Belediyenin yeterli görüp işleme koymadığı ve içeriğinin gerçeğe uygunluğunu araştırdığı belgenin belediyeye verilmesiyle hemen hukuki sonuç doğurmadığı açıktır. Saptanan bu durum ve uygulamaya göre tanzim ve tevdi ile hukuki sonuç doğurmaları olanaksız olan bu belgelere dayanılarak sanığın mahkumiyetine karar verilmesinde isabet yoktur.*”²⁴

Yargıtay, düzenlenen sahte belgenin veya gerçek belgedeki değişikliğin delil niteliğini araştırırken, “hukuki bir iddiaya (bir hakkın doğumu veya sona ermesine) esas olup olamayacağı” ölçütünden yararlanmaktadır. Sahtecilik sübuta ermekle birlikte, bu belgenin hukuken bir hakka esas olarak ‘geçerli ve kullanılabilir’ olmaması halinde, belgenin delil niteliği de bulunmamaktadır:

“Sanığın, altılı ganyan biletinin kendine verilen nüshasında 1,2,3,4,5. ayaklarını doğru tahmin etmiş gibi göstermek için, daha önceki doldurulan işaretleri silerek tahrifat yaptığının ve bu durumuyla bileti müşteriye sattığının, ancak sözü edilen ve suçun maddi konusu olan biletin jokey kulübünde bulunan aslıyla karşılaştırıldığında sonuç doğuramayacağının anlaşılması, bu nitelikteki bir bileti başkasına

22 **Toroslu**, Özel Kısım, 2005, s. 224.

23 “Resmi belgeler, içerdikleri saptamalar ölçüsünde, içermesi gerekirken içeriğinden dışlananlar yönünden de ispat vasıtası olacaklardır.” CGK. 6.3.2007, 276/55; **Aşaner / Güven / Yalvaç / Özdemir / Erel**, CGK Kararları, Ankara 2008, s. 461.

“Bir belediye tarafından verilen ve sadece o belediyece ve o dönemde yapılacak atamalar için geçerli olan (imtihan kazandı belgesi), adı geçen belediye dışında kurumlar için memuriyete atamada dayanak yapılamaz. Resmi bir varakanın sahtecilik suçuna konu olabilmesi için, belgenin hukuki sonuç doğurmaya elverişli olması zorunludur. 6.CD. 31.3.1983, 1016/2703. Bu konuda ayrıca, “fotokopi belgeler” başlığı altındaki kararlar da örnek niteliğindedir. *İtalyan Yargıtay’ı kararları*:

“Resmi varakanın ayırıcı vasfı, kamu açısından önem taşıyan subjektif hukuki durumları meydana getirmek, başkasına devretmek, değiştirmek veya sona erdirmek sonuçlarını doğurucu ve bununla birlikte ya da bunun yerine, memur tarafından yapılan faaliyetleri veya onun huzurunda cereyan edip de onun bilgisine ulaşan olayları tevsik edici bir nitelik taşımasıdır.” İt.Yrg. 29.10.1983.

“Öğretmen tarafından düzenlenen sınıf defteri, hukuken önemli olan fiilleri ispata yönelik olduğu ve memur tarafından düzenlendiği cihetle resmi varakadır.” İt.Yrg. 9.4.1984 ; **Erman/Özek**, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, 1996, s.326.

Kararlar için bkz; **Erman/Özek**, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, 1996, s.326.

24 CGK. 5.11.1990, 6-246/263.

*satarak haksız kazanç sağlamaktan ibaret eylemin dolandırıcılık suçunu oluşturacağı gözetilmeden, yazılı şekilde hüküm kurulması bozmayı gerektirmiştir.*²⁵

Belgenin hukuki değer taşıması gerektiği doktrinde de kabul edilmekle birlikte, yukarıdaki kararlara konu olaylarda olduğu gibi, birden fazla suretten kişiye verilen nüsha belge üzerinde sahtecilik yapılmasında veya resmi daireye ibraz edilen sahte belgenin gerçekliğinin araştırılması durumunda hukuken itibar edilemez olduğunun anlaşılması halinde delil niteliği taşımadığı için belge sayılmayacağı biçiminde özetlenebilecek Yargıtay görüşü eleştirilmiştir.²⁶

‘Belge’nin hukuki değer taşıyan varaka olduğundan hareketle, belgede yapılan sahteciliğin de bu hukuki değeri etkileyecek nitelikte olması aranmalıdır. Önemsiz hususlardaki sahtecilik, delil niteliğini etkilemediğinden, suç oluşturmaz. Dolayısıyla, sahteciliğin delil niteliğini etkileyen önemli hususlara ilişkin olması gerekir.

Belgede gerçeğe aykırı bazı eklemeler yapılmakla birlikte, bunların belgenin hukuki değerini bozmayan veya etkilemeyen önemsiz hususlarda olması durumunda, suçun oluşmayacağı kabul edilmelidir. Nitekim Yargıtay bir olayda, icra takip dosyasındaki tutanaklarda, icra kovuşturmasıyla ilgili hukuki bir sonuç doğurmadığı kabul edilen (avukatlık sözleşmesinin ibraz edildiğine ve vekalet ücretinin buna göre karar altına alınmasına ilişkin ekleme yapılması ve bazı tutanaklardaki tarih ve sıralamanın sonradan hatalı yazılması gibi) bazı eklemelerin suç oluşturmadığını, disiplin eylemi boyutunda kalacağını kabul etmiştir.²⁷

Açığa/beyaza imza : Belge unsurunu varlığı için, yazılı olma, içeriği bulunma ve düzenleyenin bilinmesi olarak açıklanan üç öğeyi de taşıması zorunludur. Bunlardan birinin eksikliği halinde, yazının belge sayılması mümkün değildir. Bu nedenle, bir yazılı belgeyi düzenleyenin belli olması, içeriği bulunmadığı takdirde ‘belge’ sayıl-

25 6.CD. 26.9.1985, 4338/9130.

26 Doktrinde, birden fazla düzenlenen belgelerin (6.CD.nin 26.9.1985 gün ve 4338/9130 sayılı kararına konu olaydaki gibi veya makbuz verilmesi örneği gibi) kişiye verilen nüshasının tek başına kanıt gücü olmadığına dayalı Yargıtay kararları eleştirilmiştir. Bu yazarlara göre bir belgenin her nüshası aynı ispat gücüne sahip olup, dairede kalan nüshadan gerçeği anlaşılrsa dahi, kişiye verilen nüshada yapılacak sahtecilik, resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturur. Başka deyişle, bir belgeye önem verilmesi veya belgenin işleme konulması için araştırma yapılmasına gerek görülmesi, o belgenin hukuki değer taşımadığını ifade etmez. İtalyan Yargıtay’ı tarafından verilen bir kararda da bu görüşün benimsenmiş olduğu belirtilmiştir (**Erman/Özek**, Kamu İdaresine Karşı İşlenen Suçlar, 1996, s. 337, 338);

“Taahhütlü bir paket karşılığında düzenlenen belgenin, bu hizmetten yararlanan kişiye verilen nüshası dahi resmi varakadır, zira gönderici ile kamu idaresi (postane) arasındaki ve bu idare ile kendisine paket gönderilen arasındaki münasebetin ve bundan başka, fonksiyonun icrası sırasında paketi kabul eden memurun yaptığı faaliyetin delilini teşkil edici bir güce sahiptir.” İt.Yrg. 9.2.1989

Belirtelim ki, Yargıtay Ceza Genel Kurulunun, dairece araştırma yapıldığında belgenin sahte olduğunun anlaşılması durumunda suçun oluşmayacağına ilişkin yukarıda metni okunan CGK. 5.11.1990, 6-246/263 tarih ve sayılı kararı ile aynı nitelikteki 8.10.1990 gün ve 211/220 sayılı kararları da eleştirilmiştir. Eleştiren yazarlara göre, bir belgenin işleme konulması için araştırma yapılmasına gerek görülmesinin, o belgenin hukuki değer taşımadığını ifade etmediği, sırf böyle bir araştırmaya gerek duyulmasının dahi varakanın hukuki değer taşıdığını ve ispat gücü bulunduğu gösterdiği belirtilmiştir; **Erman/Özek**, Kamu İdaresine Karşı İşlenen Suçlar, 1996, s. 337, 339.

27 11.CD. 10.12.2007, 4503/9092.

ması için yeterli görülmediğinden, kanun koyucu bu tür yazılı kağıt üzerinde işlenen suçları, 'açığa imzanın kötüye kullanılması' adıyla ayrıca düzenlemiştir (m.209).

c. Düzenleyenin Bilinmesi

Yazılı materyalin belge olarak kabul edilebilmesi için, kim tarafından düzenlendiğinin belli olması gerekir. Kimin düzenlediği bilinmeyen yazıların belge niteliği bulunmamaktadır. Kimin düzenlediğinin bilinmesi demek, fiilen yazıyı yazanın (örneğin sekreterin) değil, kim adına düzenlendiğinin bilinmesi anlamına gelmektedir.

Düzenleyenin bilinir kılınması, düzenleyen kişinin adının metin içinde yazılması ile veya imza, remz, işaret gibi diğer bir unsur sayesinde gerçekleştirilebilir. Yazıyı düzenleyenin kimliği ad ve soyadının veya firma adının yazılmasıyla ya da imza²⁸ atılmasıyla bilinir hale getirilebilir.²⁹ Başka deyişle zorunluluk yoksa, isim ve soyadın yazılması yeterli olup, imzanın bulunması şart değildir.³⁰ Buna karşın ilgili mevzuat, bazı belgeler bakımından düzenleyenin bilinirliği konusunda belli bir şekil öngörmüş bulunabilir. Örneğin imza koşulu aranabilir (kambiyo senetlerindeki gibi) ya da tekel bandrolü veya piyango biletlerindeki gibi bir işaret, amblem de gerekli görülebilir.³¹

İmzanın atılmasıyla ilgili olarak da belirli bir kural varsa, (BK. m.14/1. madde borç alanın imzayı elle atmasını öngörmekte, 14/2 ve 15. madde ise istisnasını göstermektedir) bu kurala uygun davranılmış olmalıdır. Dolayısıyla bu hallerde ilgili imza veya bilinmeyi sağlayan şeklin eksikliği halinde söz konusu yazılı kağıt belge olarak kabul edilemez. Belge kabul edilemeyen bir yazıyla ilgili sahtecilik yapılması, belgede sahtecilik suçunu oluşturmaz. İmzanın ilgili belge için zorunlu görüldüğü hallerde elle atılmış bir imzanın varlığı, belge niteliğinin varlığı bakımından zorunlu bir unsurdur. Örneğin özel hukukta, hukuk usulü bakımından senetlerin³² paraf edilmesi yeterli olmayıp, imzalanmış bulunması gerekmekte ve imzasız belge ikrar edilse dahi, senet olarak kabul edilmemekte, koşulları varsa yalnızca yazılı delil başlangıcı sayılmaktadır. Fotokopiler de imza unsuru oluşmadığından, senet olarak kabul edilemez.³³ Telefaks ile gönderilen metinler de senet sayılmamakta, yazılı delil başlangıcı kabul edilmektedir.³⁴

28 *İmza*; ilgilinin adı ve/veya soyadının özellik arzedecek şekilde yazılmasıdır. 2525 sayılı Soyadı Kanununun 2. maddesi uyarınca; "söyleyişte, yazışta, imzada öz ad önde, soy adı sonda kullanılır."

29 **Toroslu**, Özel Kısım, 2005, s. 222.

30 **Donay, Süheyl**, Türk Ceza Kanunu Şerhi, 2007, s. 298.

31 **Erman**, Evrakta Sahtekarlık Suçlarında Varaka Mefhumu, s. 172, nakleden; **Artuk/Gökçen/Yenidünya**, Özel Hükümler, 9.B. s. 545

32 **Senet**, belli bir işlem hakkında tam bir bilgi içeren, bir kişi tarafından kendi aleyhine olacak bir vakıanın, ileride delilini oluşturmak için yazıp veya yazdırıp imzaladığı ve karşı tarafa verdiği belgedir; **Nart**, Serdar, Alman ve Türk Hukukunda Senetle İspat, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.9, S.1. 2007, s. 213.

33 Postacıoğlu, 237, 597; Pekcanitez, 406, 414, nakleden **Nart**, Alman ve Türk Hukukunda Senetle İspat, s. 213.

34 Gökyayla, Emre, K., Telefaks Metinleriyle İspat, Prof. Dr. Tevfik Birsell'e Armağan, s. 164, nakleden **Nart**, Alman ve Türk Hukukunda Senetle İspat

Madde gerekçesinde de açıklandığı üzere, belgenin belirli bir kişi adına düzenlenmesi yeterli olup, bu kişinin hayali bir kimlik olması da olanaklıdır.³⁵ Bir olayda, kendisini alacaklı, hayali bir kişiyi borçlu göstererek bono düzenleyen failin sahtecilik suçunu işlediği kabul edilmiştir.³⁶ Belgede adı yazılı kişinin kimliğinin tespit edilemez olması da, belge niteliğinin kazanılmasını ve suçu önlemeyeceği kabul edilmektedir.³⁷

C. Belge Türleri

a. Genel Olarak

Belgeler çeşitli yönlerden tasnif edilmiştir. Örneğin düzenlenmeye neden olan fikir veya hareket noktası bakımından; maksatlı/mahsus belgeler ve rastlantısal belgeler diye ikiye ayrılmaktadır.

Maksatlı belgeler, maddi veya hukuki belirli bir olayı kanıtlama amacıyla düzenlenirler; duruşma tutanağı, suç tutanağı, diploma, sertifika gibi. *Rastlantısal belgeler*, başka bir maksatla düzenlenmesine karşın, gerekli olduğunda kanıt aracı olarak kullanılabilen belgelerdir; mektuplar gibi.³⁸

Asıl belge – suret belge ayrımı : Suçun belgenin aslı üzerinde işlenmesi gerektiği açıktır. Fakat, belgenin sureti üzerindeki sahteciliğin de suç oluşturup oluşturmadığı tartışılmıştır. Suret belge kavramı, asıl belgenin aynı unsurlarının yer aldığı onaylı nüshası, örneğidir. Bu konu aşağıda ayrıca incelenmektedir.

Belgelerin diğer bir tasnifi; düzenleme yer ve amacı bakımından *resmi belgeler ile özel belgeler* ayrımı şeklindedir. Kanunda suçların farklı işleniş biçimlerinde de bu ayırmadan yararlanılmıştır.

b. Resmi-Özel Belge Ayrımı

aa. Resmi belgeler

aaa) Genel olarak

Kanunumuzda sahtecilik suçları, resmi ve özel belge ayırımına dayandırılmış; 204-206, 210/1. maddeler resmi belgeleri; 207, 208. maddeler özel belgeleri suç saymıştır. Bu ayırmada, resmi belgelerin kanıt gücünün yüksek bulunmasından³⁹

35 **Malkoç**, İsmail, Yeni Türk Ceza Kanunu, 2.C. 2007, s. 1353.

36 “Sanığın, borcuna karşılık hayali kişiler adına 23 adet sahte bono düzenleyerek şikâyetçiye ibraz ettiğinden ... *tek bir resmi belgede sahtecilik suçundan hüküm ... kurulmalıdır.*” 11.CD. 25.02.2009, 2008/17340 - 2009/1385. Hayali kişi hakkında bono düzenleyen sahtecilikten cezalandırılması gerektiği yönünde ayrıca; 6.CD. 25.10.1984, 5674/7520.

37 **Tezcan/Erdem/Önok**, Ceza Özel Hukuku, 6. Bası, Ankara 2008, s. 676.

38 **Toroslu**, Özel Kısım, 2005, s. 224.

39 Hukukumuzda resmi belgeler özel belgelere göre güçlü ve kesin delil niteliği taşımaktadır. Örneğin, resmi bir senede dayanan kimse, ayrıca onun doğruluğunu (borçluya ait olduğunu) ispat etmek zorunda değildir. Medeni Kanunun 7. maddesinde; “resmi sicil ve senetler, belgeleri olguların doğruluğuna kanıt oluştururlar” denilmiştir. Ayrıca HUMK 295. maddesi uyarınca resmi senetler sahteliği ispat edilinceye kadar kesin delil kabul edilir. Bu nedenle

ve kamu idaresinin işleyiş düzeninin ihlal edilmesinden hareketle, eylem daha yüksek bir yaptırımla karşılanmıştır. Belirtelim ki resmi belgeler de kanıt gücü bakımından kendi arasında farklılık içermektedir. Örneğin hukuk usulünde bazı resmi belgeler, sahteliği sabit olana kadar geçerli resmi belge (HUMK m.295) sayılmış, bazıları da aksi sabit olana kadar geçerli resmi belge olarak kabul edilmiştir. Diğer taraftan, resmi belgede sahtecilik suçu bakımından sahtecilik fiili yeterlidir. Diğer taraftan, resmi belgede sahtecilik suçunun oluşması için ise sahte özel belgenin düzenlenmesi ile gerçek bir özel belgede sahtecilik yapılması arasında fark yaratılmış, ikinci tür eylem için kullanma koşulu aranmıştır.

Kanunda resmi belge kavramı tanımlanmamış, kavramın tanımı ve açıklanması doktrin ve içtihadı bırakılmıştır.

bb. Resmi belgenin unsurları

Resmi belgenin temel unsurları doktrinde;

- 1- kamu görevlisi tarafından düzenlenmesi,
  - 2- görevi gereği düzenlenmesi,
  - 3- öngörülmüşse, usul ve şekil kurallarına uyulması,
- şeklinde açıklanmaktadır.⁴⁰

Resmi belgenin varlığı için zorunlu bu unsurları sırasıyla inceleyelim:

1- Kamu görevlisince düzenlenmesi : Resmi belgeyi belirleyen en temel özellik, onun bir kamu görevlisince düzenlenmesidir. Düzenleyen kişinin kamu görevlisi olmaması durumunda, o belge resmi belge olarak kabul edilemez. Kamu görevlisi kavramı, TCK 6/1-c maddesinde tanımlanmıştır. Ayrıca bu tanım kapsamına girmese dahi, ilgili özel yasasında yer alan hükümler dolayısıyla da bir kişinin görev dolayısıyla kamu görevlisi sayılması mümkün olabilir. Örneğin KİT personeli hakkındaki 399 sayılı KHK 11/b maddesindeki hüküm bu şekildedir.⁴¹

2- Görev gereği düzenlenmesi : Belgeyi düzenleyen kamu görevlisi olması, her durumda yeterli bir ölçüt olmamaktadır. Kamu görevlisinin kamu göreviyle ilgili bir belge düzenlemesi durumunda, özel belgeden söz edilir. Bu nedenle kamu görevlisinin, bu belgeyi görevi gereği düzenlemiş olması da aranmalıdır. Bu husus 204/2. maddede; “görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmi bir belgeyi...” sözleriyle açıklanmıştır. Dolayısıyla 2. fıkra bakımından belgenin, kamu görevlisinin görev ve yetki alanıyla ilgili bulunması zorunludur. Yargıtay 765 sayılı yasa

---

resmi senetlerin gerçek oldukları karinesi yaratılmıştır; **Nart**, Alman ve Türk Hukukunda Senetle İspat, s. 228.

40 **Tezcan/Erdem/Önok**, Ceza Özel Hukuku, 6. Bası, Ankara 2008, s. 678.

41 KİT personelinin TCK 6. maddedeki tanım gereği de kamu görevlisi sayılacağı görüşü ve ilgili kararlar için bkz; **Gökcan/Artuç**, Kamu Görevlisi Ve Özel Soruşturma Usulleri, 2.B. Seçkin Yayınevi, Ankara 2008, s. 30 vd.

döneminde bu zorunluluğun, görevle belge arasında illiyet bağı ilişkisi şeklinde aranması gerektiğini belirtmekteydi.⁴² Şu halde görevlinin yetkisi dışında, başka deyişle yetkisini aşarak düzenlediği belge, görevlinin resmi belgede sahtecilik suçunun (204/2) maddi konusu olarak kabul edilemez.⁴³

Kanunda, resmi belge hakkındaki sahteciliğin kamu görevlisi olmayan fail tarafından işlenmesi 204/1. madde ile, kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği ise ikinci fıkrada düzenlenmiştir. Kanun koyucu, resmi belge niteliğini taşımasa dahi, bir resmi belgeyi sahte olarak düzenleme fiilini de resmi belge üzerindeki sahtecilikle birlikte cezalandırmıştır. Bu tür bir eylemin failinin düzenlemeye yetkili kamu görevlisi olması 2.fıkra, sivil kişi veya yetkisiz kamu görevlisi olması halinde ise 1. fıkra uygulanmaktadır.

3- Usul ve şekil şartlarına uyulması : Resmi belgenin mutlaka belirli bir şekle uygun olması veya bazı unsurları taşıması şartı yoktur. Fakat, mevzuat gereği belirli usul ve şekil şartlarının aranması söz konusu olabilir. Örneğin resmi vasiyetnamenin kanunda belirtilen şekle uygun olarak düzenlenmesi zorunludur (MK. m. 532-536). Bu takdirde belirtilecek unsurların yer almaması, belgenin resmi belge sayılmasını önleyebilir.⁴⁴ Belgenin usul ve şekil koşullarına uygun olması gerektiği bir kararda da açıklanmıştır.⁴⁵ Buna karşın, görevlinin yetkisi kapsamında düzenlenmiş olan resmi belgenin birtakım unsurları olmadığı halde, varmış gibi gösterilmesi halinde de, resmi belgede sahtecilikten söz edilir.⁴⁶ Yine, belgenin birden fazla görevli tarafından imzalanması gerekli ise (örneğin kurul halinde verilen karar veya raporların tüm üyelerce imzalanması gereklidir), imza eksikliği, belge sayılmasını önleyecektir. Nitekim Yargıtay'ın üç kişilik bilirkişi heyetinden birinin imzaladığı raporla ilgili kararında bu husus açıklanmıştır.⁴⁷

Noterlerce düzenlenen belgeler; düzenleme (Noterlik Kanunu m.84 vd.) belgeler ve onay işlemler olarak ikiye ayrılmaktadır. Düzenleme belgeler, içeriği de bizzat noterce düzenlendiğinden, bu belgenin herhangi bir yönüyle ilgili sahtecilik, resmi

42 “Bir belgenin resmi belge sayılabilmesi için, memurun gördüğü görevle düzenlenen belge arasında nedensellik bağının bulunması gerekir. Ayrıca, resmi belgeye vücut veren yasal dayanağına uygun olması ve zorunlu biçimsel koşulları taşıması da gerekir.” CGK. 8.12.1986, 6-328/573.

43 **Erman/Özek**, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, 1996, s.375, 380.

44 **Tezcan/Erdem/Önok**, Ceza Özel Hukuku, 6. Bası, Ankara 2008, s. 678.

45 “...Resmi belgenin, ...resmi belgeye vücut veren yasal dayanağına uygun olması ve zorunlu biçimsel koşulları taşıması da gerekir.” CGK. 8.12.1986, 6-328/573.

46 **Erman/Özek**, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, 1996, s. 380.

47 “Kaldı ki; üç bilirkişinin görevlendirildiği yargılamada bilirkişilerden biri olan K. Ö. tarafından 20.08.2003 tarihinde ibraz edilen belgenin diğer iki bilirkişinin imzasını taşınamaması karşısında geçerli bir adli mütalaa niteliğine kavuşmadığı, ancak taslak sayılabileceği, bu nedenle de resmi belgede sahtecilik suçunun varlığından söz edilemeyeceği, öte yandan davanın, anılan bilirkişi görüşlerinden etkilenilmeden davacı lehine sonuçlanmış olması nedeniyle de kamusal zarar veya kişisel mağduriyet doğmadığından ya da kişilere yarar sağlanması hali oluşmadığından 5237 sayılı Yasanın 257. maddesindeki görevi kötüye kullanma suçunun unsurlarının gerçekleştiğinin de düşünülmemeyeceği gözetilmelidir.” CGK. 1.5.2007, 11- 59/105

belgede sahtecilik olarak kabul edilmektedir. Buna karşın, onay işlemi şeklindeki belgelerde, onay kısmını kapsamayan, içerik sahteciliğinde resmi belge ögesinin oluşmayıp, özel belgede sahtecilik suçunun işlendiği kabul edilmektedir.⁴⁸

Resmi belgeler ispat gücü bakımından; “*sahteliği sabit olunca kadar geçerli belge*” ve “*aksi sabit olana kadar geçerli belge*” şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Bu ayırım 765 sayılı Yasada da yapılmış ve 339/1, 342/2,4. maddelerinde cezalandırma farklılıklar yaratılmıştı. Benzeri bir ayırma 5237 sayılı Kanunun 204/3. maddede de yer verilmiş, ispat gücü yüksek olan belgeler bakımından cezanın artırılması öngörülmüştür. Bu belgeler, 3. fıkra ile ilgili olarak aşağıda açıklanmaktadır.

bb. Resmi Belge Niteliğinde Görülen Belgeler

Unsurları bakımından resmi belge sayılması olanaklı olmadığı halde, bazı özel belge türleri yasa tarafından özel olarak resmi belge düzeyinde korumaya alınmıştır. Bu tür belgeler TCK 210/1. maddede gösterilmiştir. Bunlar; emre veya hamile yazılı kambiyo senedi, tahvil, hisse senedi, emtiayı temsil eden belge, ve vasiyetnamedir. Belirtilen türdeki belgelerin, resmi belge sayılabilmesi için, kanunda öngörülen usul ve şekil şartlarının bulunması zorunludur.

TCK 210/2. maddede belirtilen, kamu görevlisi olmayan veya görevi gereği hareket etmeyen sağlık mesleği mensuplarının⁴⁹ gerçeğe aykırı belge düzenleme suçu, özel nitelikli özel belgede sahtecilik suçu vasfındadır. Fakat cezalandırma yönünden resmi belgede sahtecilik hükümlerine atıf yapılmıştır.

cc. Özel Belgeler

Özel belgeler, resmi belge sayılmasını gerektiren unsurları taşımayan belgelerdir. Ancak, özel belgenin de belge niteliğinin, yani belge sayılması için gereken öğelerin bulunması aranmalıdır. Bu nedenle, belge kavramı ve unsurları ile ilgili açıklamalar özel belgeler hakkında da geçerlidir. Başka bir anlatımla; yazılı bir evrakın, hukuki sonuç doğurmaya elverişli bir biçimde kamu görevlisi olmayan belirli bir kimse tarafından düzenlenmesi durumunda özel belgenin varlığı söz konusu olur. Örnek verirsek; bir bankanın hesap bilgileri hakkındaki yazısı, kredi sözleşmesi, teminat mektubu, adi senet, fatura, mal beyanı, vergi beyanı, gümrük beyanı, sigorta giriş bildirimini, mektup, özel bir vaka hakkında ilgililerince düzenlenen tutanak, kira sözleşmesi, tahliye taahhüdü, dilekçe, ihbar yazısı, vb. belgeler özel belge sayılmaktadır.

Kimi özel belgelerin (hisse senedi, kambiyo senedi, tahvil vs.) kanun tarafından resmi belge gibi kabul edildiğini (m.210/1) hatırlamak gerekir. Fakat, resmi belge sayılan belgelerdeki unsur eksikliği nedeniyle bu niteliğini kaybetmesi durumunda, özel belge sayılmaktadır. Örneğin bono veya çek'in yasal öğelerinin eksik bulunması durumunda özel belge kabul edilmektedir.

48 11.CD. 8.11.2007, 11034/7734.

49 Arslan, Çetin/Azizağaoğlu, Bahattin, Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi, Ankara 2004, s. 854.

Kamu görevlisi tarafından düzenlense dahi, göreviyle ilgisi olmayan belgeler de özel belge sayılır.

Özel belgenin suçla konu olması için, doğrudan hukuki sonuç doğurması gerektiği kabul edilmektedir.⁵⁰

D. 207. Madde Bakımından Özel Belge Kavramı

Suçun maddi konusunu özel belge oluşturmaktadır. Suçun üzerinde işlendiği şeyin özel belge olmaması durumunda, bu suç oluşmaz.

Özel belge; içeriği hukuka ve ahlaka aykırı bulunmayan ve bir kamu görevlisinin görevi nedeniyle düzenlemediği belgelerdir. Başka deyişle, belge vasfını taşıyan ve resmi belgeler dışında kalan yazılı evrak, özel belge olarak kabul edilir.

Özel belgenin unsurları; yazılı olması, hukuken korunan bir içeriğinin bulunması ve düzenleyenin bilinmesidir. Bu unsurlar, 204. madde altında detaylı biçimde açıklanmıştır. Bu unsurlardan birinin eksikliği, özel belgenin de bulunmadığı anlamına gelir. Buna karşın, resmi belgeyi oluşturan unsurlardan birinin eksikliği nedeniyle resmi belge vasfı bulunmadığı takdirde, özel belge olması söz konusu olabilir. Örneğin, kambiyo senetlerinin zorunlu unsurlarındaki eksiklik, onların kambiyo senedi (ve dolayısıyla resmi belge) sayılmalarını önler ise de, özel belge sayılmalarını önlemeyecektir.

Özel belgenin hukuken korunan bir içeriğinin bulunması demek; doğrudan hukuki sonuç doğuran bir irade beyanını veya bir durum ya da olayı yansıtmaya şeklinde anlaşılmalıdır. Özel belgenin kendiliğinden hukuki bir sonuç doğurucu vasfı yoksa, hukuki bir işleme esas alınması ya da bir hak doğurması için başka bir belgenin varlığı ya da doğruluğunun araştırılmasını gerekli kılmaktaysa, özel belge unsurunun yokluğu nedeniyle suçun oluşmayacağı kabul edilmelidir.

Buna karşın, özel belgenin kanıt gücü, resmi belge kadar yüksek düzeyde değildir. Zira, resmi belgede verilen bilgilerin aksi sabit olana veya sahteliği ispat edilene kadar doğru olduğu kabul edilir. Buna karşın özel belgenin kanıt niteliği, onun içindeki bilginin doğru olduğunu kesin olarak göstermesinde değil, o belgenin gerçek ve orijinal olduğuna ilişkindir.⁵¹ Bunu, bir insanın sözlerinin doğruluğuna inanmak zorunda olmayışımız, fakat sözlerin o kişiye ait olduğuna inanmamızın gerekli olması örneğiyle de açıklayabiliriz. İşte bu özelliği nedeniyledir ki, özel belgede fikri sahtecilik değil, maddi sahteciliğin suç oluşturduğu belirtilmiştir.⁵²

Yargı kararlarında özel belge olarak kabul edilen belgeler arasında; bir borca ilişkin ibraname, faturalar⁵³, işe giriş bildirgeleri, ücret bordroları, kira sözleşmeleri,

50 **Kaylan**, Belgelerde Sahtecilik, s. 173.

51 **Erman/Özek**, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, 1996, s. 524.

52 **Toroslu**, Ceza Hukuku Özel Kısım, 2005, s. 239.

53 Sahte fatura özel belge ise de eylem; 213 sayılı VUK. 359. maddesindeki suçu oluşturmaktadır; 11.CD. 26.6.2007, 590/4440.

satış sözleşmesi, noterde onaylama suretiyle düzenlenen belgenin onay kısmını kapsamayan ve yalnızca dışarıda yazılıp getirilen içeriğinde yapılan sahtecilik⁵⁴, başkası adına sınava girilerek düzenlenen sınav kağıdı⁵⁵, şirket karar defteri(ne sahte imza atılması)⁵⁶, yaşam sigortası(na sahte imza atılması)⁵⁷, sahte İETT bileti⁵⁸, vb. belgeler sayılabilir.

Bir hakkı ispata yarayan ve yazılı delil başlangıcı sayılan yazılar veya belirli bir olayı kanıtlayan özel mektuplar, kartpostallar, özel ilaç reçeteleri, sahte ilaç kupaürleri, dilekçeler, suç ihbar yazısı, özel hekim raporu, sigorta poliçesi, banka teminat mektubu, beyanname, vb. belgeler de özel belge sayılmaktadır.

Sahte özel belgenin resmi belgeye dönüşmesi : Sahte özel belgenin resmi belgeye dönüştürülmesi mümkündür. Sahte bir özel belgenin kullanılması sonucunda gerçeğe aykırı bir resmi belge düzenlenmesi sağlanırsa, fail resmi belgede sahtecilik suçundan sorumlu olur.

E. Resmi Belge Öğelerinin Yokluğu Nedeniyle Özel Belge Kabulü

Resmi belgelere ilişkin zorunlu öğelerin oluşmaması durumunda belgenin resmi belge olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Bu takdirde kullanılan sahte belgenin özel belgede sahtecilik suçunu oluşturduğu kabul edilir. Örneğin kambiyo senetlerindeki zorunlu yasal öğelerin bulunmaması (bu kapsamda tanzim yerinin⁵⁹, alacaklı adının⁶⁰, vb. yokluğu) bunların kambiyo senedi niteliğini kaldırmakta, özel belge sayılmalarını gerektirmektedir.⁶¹

54 6.CD. 8.10.2003, 4492/6558.

55 “E. isimli kişi yerine girerek sınav kağıdı düzenleme eyleminin 345. maddedeki suçu oluşturacağı” 6.CD. 12.11.2002, 10097/12788.

56 11.CD. 21.1.2008, 4255/53.

57 11.CD. 13.12.2007, 12152/9276.

58 11.CD. 12.10.2006, 5715/8054.

59 “Suça Konu senette TTK. 688. maddesinde sayılı bononun zorunlu unsurlarından olan tanzim yeri olarak idari birimin belirtilmemesi nedeniyle senedin özel evrak niteliğinde sayılacağı...” 11.CD. 5.6.2008, 4327/5633.

60 “Sahte düzenlenen ve TTK. 668. maddesindeki öğelerden ‘alacaklı adı’ yazılı olmayan senedi katılana verme eyleminin özel belgede sahtecilik suçunu oluşturacağı” 11.CD. 21.11.2007, 11667/8295.

61 Çeklerde vergi kimlik numarası yazılması konusunda Yargıtay Daireleri arasındaki görüş farklılıklarına işaret edilmelidir. 4814 sayılı Yasayla değişik 3167 sayılı Kanunun 3/2. madde uyarınca çek defterinin her yaprağına hesap sahibinin vergi kimlik numarası yazılmalıdır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 8.6.2005 tarihli ve 357/363 sayılı kararında; 4814 sayılı Yasanın ekonomiyi kayıt altına almayı amaçladığı ve TTK.nun 692. maddesinde değişiklik yapıp çekin zorunlu unsurları arasında kimlik numarasının belirtilmemesi nedenleriyle, kimlik numarasının çekin zorunlu unsurlarından bulunmadığına karar vermiştir. 11.CD. de bu karar doğrultusunda, “vergi kimlik numarasının çekin zorunlu unsuru bulunmadığını” kabul etmektedir; 11.CD. 7.12.2006, 2005/7735 – 2006/9993. Bu konuda Hukuk Genel Kurulu ve 11.CD. kararlarının yerinde bulunduğunu düşünmekteyiz. Buna karşın, 10. Ceza Dairesi çek karnesinde çek sahibinin vergi numarası bulunmamasının, çek niteliğini kaldıracağı düşüncesindedir; bu konudaki tartışma için bkz; Bakıcı/Yalvaç, Ceza Hukuku Özel Hükümleri 2, 2008, s. 1064, 1065.

Diğer resmi belgelerdeki kurucu öğelerin yokluğu gibi hallerde de bu belge sahte belge özel belge olarak değerlendirilir. Örneğin kooperatif müdürünün denetim kurulu üyelerine ait denetleme yetkisini kullanarak denetim raporu düzenlemesi⁶² veya aslı bulunmadığı için onaylanması resmi belge niteliğini kazandırmayan sahte resmi belge fotokopisi düzenlenmesi⁶³, özel belgede sahtecilik olarak kabul edilmiştir.

Resmi belgelerin sahte olarak düzenlenmesi suçun varlığı için yeterli iken, özel belgede sahtecilikte kullanılması zorunlu bulunduğundan, söz konusu resmi belge koşullarını taşımayan sahte belge kullanılmamışsa, eylem suç teşkil etmez.

F. Özel Belge Sureti ve Fotokopisinde Sahtecilik

Doktrinde, *özel bir belgenin fotokopisinin* de özel belge sayılacağı belirtilmektedir.⁶⁴ Fakat, onaysız fotokopi hukuki sonuç doğurmayacağı⁶⁵ ve yalnızca aslı gibi olduğunun onaylanması halinde hukuken değer görebileceğinden, ancak bu takdirde özel belge olarak kabul edilmelidir. Yargıtay, yargılama dosyalarındaki onaysız fotokopilerin de delil vasfını taşımadığını kabul etmektedir.⁶⁶

Doktrinde, *onaysız resmi belge fotokopisinin*, resmi belgeye ilişkin kanıt değerini taşımayacağı için özel belge sayılacağı belirtilmiştir.⁶⁷

Belirtelim ki, onaysız sahte fotokopi, belge niteliğini taşımasa bile bununla çıkar sağlanması eylemi dolandırıcılık suçunu oluşturabilir.⁶⁸

62 “Kooperatif müdürü sanığın suça konu denetim raporlarını düzenlemeye yetkili ve görevli bulunmadığı gözetilmeden TCK 345. maddesi yerine 339/1. maddesiyle hüküm kurulması yasaya aykırıdır.” 6.CD. 12.3.2003, 16763/696.

63 “Suça konu belgenin aslının bulunmayışı ve noter onayında bir sahtecilikten söz edilmemesi karşısında; atılı suçun özel belgede sahtecilik suçunu oluşturacağı gözetilmelidir.” 6.CD. 27.12.2004, 5525/14972; Esen, Sahtecilik, 2007, s. 552.

64 Erman/Özek, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, 1996, s. 518. Bu görüş İtalyan Yargıtay’ının 5.6.1973 tarihli bir kararında da benimsenmiştir; age.s. 518. Buna karşın diğer bir görüşe göre onaysız fotokopi özel belge hukuki sonuç doğurmayacağı için belge olarak kabul edilemez.

65 “Şirket genel kurulunda bir kısım üyeler adına ibraz edilen TC.Rotterdam Başkonsolosluğunca düzenlenmiş gibi görülen imza sirkülerinin onaysız fotokopilerinin aldatma yeteneği bulunmadığı” 11.CD. 21.6.2007, 3113/4332

“Suça konu onaysız fotokopi şeklindeki çiraklık sözleşmelerinin ne suretle hukuki sonuç doğuracak nitelikte oldukları açıklanmadan mahkumiyete karar verilmesi” 6.CD. 9.3.2006, 5482/2272.

“İcra dosyasına sunulan onaysız fotokopiden ibaret belgelerin (gayrimenkul zilyetlik devir ve satış sözleşmesi) hukuki sonuç doğurmaya elverişli nitelikte bulunmadığı anlaşıldığından...” 6.CD. 15.12.2005, 342/12002.

“Sunulan dekont fotokopileri onaysız olup, bu yönüyle suret belge özelliği taşımadığı, hukuki sonuç doğurmaya elverişli olmadıkları ve aldatıcılık yeteneğinin bulunmadığı, görevlilerin onaylı suret istememeleri biçimindeki özensiz davranışlarının, aldatıcılık yeteneğinin varlığını göstermeyeceği gözetilmelidir.” 11.CD. 1.12.2003, 10810/8546.

66 “Delil olma yeteneğini ve güven sağlamak amacıyla soruşturmaya konu evrak fotokopileri onaylatılmadan hükme esas alınarak karar verilmesi yasaya aykırıdır.” 11.CD. 29.4.2008, 3676/3846.

67 **Bakıcı/Yalvaç**, Ceza Hukuku Özel Hükümleri 2, 2008, s. 720, 743; **Esen**, Sahtecilik, 2007, s. 464.

68 “Kardeşinin nüfus cüzdanı fotokopisiyle başvurup, onun adıyla sözleşme imzalayarak aldığı cep telefonu hattını kullanarak yaptığı görüşme ücretlerini ödememe eyleminin bütün halinde dolandırıcılık suçunu oluşturduğu gözetilmelidir.” 11.CD. 3.10.2007, 3349/6186.

Yargıtay, sahte özel belge fotokopisinin onaylatılmasının belgenin özel belge niteliğini değiştirmediyini, fotokopi üzerindeki noter onayında sahtecilik yapılmaması halinde eylemin özel belgede sahtecilik teşkil edeceğini belirtmektedir.⁶⁹

Fotokopi belge üzerinde sahtecilik incelemesi yapılabileceği Yargıtay tarafından kabul edilmektedir:

“Sahte olduğu iddia olunan kira sözleşmesinin vergi dairesine kim tarafından sunulduğu araştırılıp, ibraza ilişkin dilekçe veya matbu formun istenip sanıkça düzenlenip düzenlenmediğinin tespiti, sanık adına başkasınca verilmişse tanık olarak dinlenmesi ve sözleşmeyi düzenleyen sorulması, ... araştırıldıktan sonra 765 sayılı Kanunun 346. maddesinin de değerlendirilmesi ve gerektiğinde; fotokopilerde grafolojik tanı unsurları kayba uğramakta ise de; fotokopi belgelerin net olması halinde üzerinde inceleme yapılması mümkün bulunduğundan, sanığın ve onun adına belgeyi ibraz edenin olay tarihinden önceki günlere ait imza ve yazı örnekleri temin edilerek Adli Tıp Kurumuna gönderilip bilirkişi incelemesi yaptırılarak yazı ve imzaların kime ait olduğu saptanıp sonucuna göre sanığın hukuki durumunun takdir ve tayini gerekirken yazılı şekilde beraat kararı verilmesi yasaya aykırıdır.”⁷⁰

3. Aldatma Yeteneğinin Varlığı

Sahtecilik suçlarında aldatma yeteneğinin varlığı genel bir suç ögesi niteliğindedir. Bu suç bakımından da aldatma yeteneğinin bulunması gerekir. Maddenin ifade tarzına bakılınca, aldatma yeteneğinin sadece gerçek bir belgeyi değiştirme şeklindeki hareket yönünden öngörüldüğü gibi bir sonuç çıkarılması mümkündür. Fakat, bunun sadece bir anlatım üslubu olduğu, fiilin her iki şekli bakımından da aldatma yeteneğinin bulunmasının zorunlu olduğunu belirtmek gerekir. Çünkü, aksi takdirde suçla korunan yararların ihlal edilmesi olanaklı değildir.

Aldatma yeteneğinin varlığı muhatabının kişiliğine göre değil, objektif olarak; sahteciliğin çok sayıda kişinin kandırılmasını sağlayabilecek düzeyde gerçekleştirilmesi olarak anlaşılmalıdır.⁷¹ Fakat, sahteciliğin mükemmel düzeyde, yani

69 “Özel belge olan sahte kira sözleşmesini notere onaylatmak biçimindeki eylemin, noter onay bölümünde sahtecilik söz konusu olmadığından suçun niteliğini değiştirmeyeceği ve özel belgede sahtecilik suçunda kullanma suçunu unsuru olduğu” 11.CD. 25.6.2007, 8615/4387.

“Suça kon u belgenin aslının bulunamayışı ve noter onayında bir sahtecilikten söz edilmemesi karşısında; atılı suçun özel belgede sahtecilik suçunu oluşturacağı gözetilmelidir.” 6.CD. 27.12.2004, 5525/14972.

“Aslının olmaması nedeniyle üzerinde inceleme yapılamayan ve başka suretlerle de TTK. 688. madde koşullarını taşıdığı kesin olarak tespit edilemeyen senedin adi senet olarak kabul edilerek 345. maddenin uygulanması gerekirken bono kabul edilmesi bozmayı gerektirir.” 6.CD. 14.10.1982, 6950/7033.

70 11.CD. 10.7.2007, 7226/4889.

71 “Sanığın, inşaatında çalışmayan M.A.hakkında işe giriş bildirgesi, aylık sigorta primleri bildirgesi, dönem bordrosu düzenleyerek SSK.na verdiği sabit olup, suç konusu belgelerin objektif ölçütlerle işgal yeteneğine sahip olup olmadıkları araştırılarak sonucuna göre hukuki durumun takdiri gerekir.” 11.CD. 31.10.2006, 3272/8538.

yalnızca bu tür belgeleri çok iyi tanıyan kimselerin anlayabileceği şekilde olması aranmamaktadır. Ortalama düzeyde belirsiz sayıda kişiyi aldatabilecek yeterlilikte olması yeterlidir. Buna karşın, kaba ve çok açık şekilde görülebilen, basit bir gözlemlerle fark edilen sahtecilikler, aldatma yeteneğini haiz değildir.

Yargıtay, aldatma yeteneğinin varlığı veya yokluğunu mahkemenin takdir etmesi gerektiğini⁷² ve bu takdirinin denetime elverişli bulunmasının aranacağını kabul etmektedir. Bu maksatla mahkemenin, suça konu belgenin bu niteliğine ilişkin gözlemini tutanağa da kaydetmelidir.⁷³

4. Zarar Olasılığının Bulunması

Özel belgede sahtecilik suçunun varlığı için de fiilin bir zarara yol açma olasılığının bulunması gerekli ve yeterlidir.⁷⁴ Ayrıca fiil nedeniyle bir zararın meydana gelmesi veya failin yarar sağlamış olması aranmaz. Zarar olasılığı, sahte belgenin kullanılması durumunda hukuki sonuç doğurması olasılığının bulunmasına bağlıdır. Zarar olasılığı yoksa veya 204. maddede açıklandığı üzere gereksiz sahtecilik söz konusu ise suç oluşmaz. Yargıtay bir kararında, hukuk mahkemesinde nüfus kayıt düzeltilmesi davası açmak için dilekçede diğer yakınların davacı olarak gösterilmesinin gerekli ve zorunlu bulunmaması ve zararlı bir sonuç doğmayacağı gerekçeleriyle suçun oluşmayacağını kabul etmiştir.⁷⁵

5. Fil

A. Genel Olarak

Özel belgede sahtecilik suçu; özel bir belgeyi sahte olarak düzenlemek veya gerçek bir özel belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmek ve kullanmak suretiyle işlenmektedir.

Bir özel belgeyi sahte olarak üreme veya gerçek bir özel belgeyi değiştirme şeklindeki seçimler bakımından müşterek zorunlu unsur, sahte özel belgenin kullanılmasıdır. Bu unsur, özel belgede sahtecilik suçunu, resmi belgede sahtecilikten ayırmaktadır. Resmi belgede sahtecilik suçunda sahte belgenin kul-

72 “Sahtecilik suçlarında belgenin aldatma niteliğinin bulunup bulunmadığını belirlemek görevi mahkemeye ait olduğundan, suça konu belge aslı getirilip incelenerek, sonradan yapılan ilavenin ilk bakışta dikkat çekip çekmediği, buna göre aldatma yeteneğini haiz olup olmadığının tespitinden sonra hukuki durumun tayini gerekir.” 11.CD. 22.4.2008, 1723/3577.

73 “Belge incelenerek, özelliklerinin duruşma tutanağına yazılması ve denetime olanak verecek şekilde dosya içine konulması gerekir.” 11.CD. 24.3.2008, 1390/1712.

74 Burada kastedilen zarar, dar anlamda malvarlığı zararı değil, geniş anlamda zarar olup, bu geniş anlamıyla kamusal veya özel bir zararın doğma olasılığı suçu oluşturmaktadır ki Alman, Fransız, İsviçre, İspanyol, Belçika ve İtalya doktrin ve uygulamasında bu konuda fikir birliği bulunmaktadır; **Selçuk**, Karşıoylarım, 2001, s. 281.

75 “Asliye Hukuk Mahkemesine açtığı nüfus kayıt tashihi davasında yakın ve diğerlerinin davacı olarak gösterilmesine gerek ve zorunluluk olmadığı halde ve anılan davayı hukuken kendi adına açma olanağı bulunmasına karşın, dilekçede bu kişileri de fazladan davacı olarak gösterip adlarına sahte imza atması ve mahkemeye sunması eyleminde başkasının zararına hukuksal bir sonuç doğmayacağı gözetilmeden, öğeleri itibarıyla oluşmayan suçtan beraati yerine mahkumiyetine karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir.” 6.CD. 14.10.2003, 18567/7057.

lanılması suçun tamamlanması için zorunlu bulunmayıp, seçenek bir hareket olarak düzenlenmiş iken, özel belgede sahtecilik suçunda kullanma hareketi zorunlu suç öğesidir.

Sahte özel belgenin kullanılması, suçun tamamlanması veya oluşması için zorunlu kurucu unsur⁷⁶ olarak düzenlenmiştir. Birbirine bağlı şekilde tamamlanması gereken çok (birden fazla) hareketli suçlarda, son hareket yapılmadığı takdirde eylem cezalandırılmaz.⁷⁷ Bu bakımdan, sahte belge üretmeye yönelik seçimlik hareketler, suçun icra hareketleri olmayıp, icra hareketi olan kullanmanın gerçekleşebilmesi için yapılması zorunlu hazırlık hareketleridir.⁷⁸

Suçun tamamlanması; sahte özel belgenin kullanılması anında gerçekleşmektedir. Suçun oluşması için özel sahte belgenin kullanılması yeterli olup, ayrıca bir kamusal veya bireysel bir zararın da meydana gelmesi aranmamıştır. Sahte özel belgenin kullanılması ile kamu güveni ihlal edilmekte ve kamusal zarar gerçekleştiğinden suç da oluşmaktadır.

Bu suçta kanun koyucunun açık amacı, özel sahte belgenin kullanılmasının önlenmesidir. Başka deyişle, suçla korunan yararın yalnızca özel sahte belgenin kullanılması durumunda tehlikeye düştüğü veya zarara uğradığı kabul edilmiştir.

B. Özel Belgede Sahteciliğin Fikri Sahteciliği Kapsamaması

Özel belgede sahteciliğin, resmi belgede sahtecilikten diğer bir farkı da, fikri sahteciliğe⁷⁹ yer verilmemiş olmasıdır.⁸⁰ Sahteciliğin, 204/2. maddede düzenlenen ve fikir/içerik sahteciliği tipi olan ‘gerçeğe aykırı belge düzenleme’ biçimindeki işleniş şekli, 207. madde bakımından öngörülmemiş, yalnızca ‘belgeyi sahte olarak düzenleme’ hareketine yer verilmiştir. Madde gerekçesinde belge sahte olarak düzenleme hareketi açıklanırken; “*özel belge esasında mevcut olmadığı hâlde,*

76 **Toroslu**, Ceza Hukuku Özel Kısım, 2005, s. 241.

77 **Önder**, Ceza Hukuku Dersleri, İstanbul 1992, s. 179; **İçel/Evik**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 2. Kitap, 4.B. s. 59; **Tezcan/Erdem/Önok**, Ceza Özel Hukuku, 6. Bası, Ankara 2008, s. 691. Aksi fikir için bkz; **Koca/Üzülmez**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2008, s. 138.

78 **Erem**, TCK Şerhi Özel Hükümler, C.II, 1993, s. 1707; **Erman/Özek**, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, 1996, s. 538. Aksi fikir için bkz; **Koca/Üzülmez**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2008, s. 138.

79 Bilindiği üzere doktrinde sahtecilik suçları; maddi ve fikri sahtecilik olarak ikiye ayrılmaktadır. Maddi sahtecilik suçu, belgenin düzenleyen olarak görülen kişiden başka biri tarafından düzenlenmesi veya gerçek belgede değişiklik yapılmasıdır. Maddi sahteciliği oluşturan bu iki işleniş biçimi aynı zamanda; belgenin sahihliğine karşı işlenen suç olarak kabul edilir. Fikri sahtecilikte ise belgeyi düzenleyen olarak görünen kişi ile düzenleyen kişi aynıdır ve fakat sahtecilik eylemi; belgenin özümüyle, fikri yapısı ve içeriği ile (gerçekliğiyle) ilgilidir. Örneğin sahte bir vasiyetname üretilmesi ile gerçek vasiyetnamenin bir şartının değiştirilmesi eylemleri maddi sahteciliktir. Buna karşın, bir noterin gerçekte meydana gelmeyen bir olayı, huzurunda meydana gelmiş gibi göstermesi veya tanık beyanlarını değiştirerek yazması halinde fikri sahtecilik bulunmaktadır; **Toroslu**, Ceza Hukuku Özel Kısım, 2005, s. 228 vd.

80 **Soyaslan**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 5.B. s. 425; **Toroslu**, Ceza Hukuku Özel Kısım, 2005, s. 239.

mevcutmuş gibi sahte olarak üretilmektedir” ifadesiyle de eylemin maddi sahteciliği kapsadığı belirtilmiştir.

Bilindiği üzere fikir sahteciliğinde, belgeyi düzenleyeni olarak görülen kişi gerçek olduğu halde, belgenin içeriği gerçeğe aykırıdır. 207. maddede sadece taklit suretiyle sahte belge düzenleme veya gerçek bir belgede ekleme veya çıkarma suretiyle sahtecilik, başka deyişle maddi sahtecilik eylemlerine yer verilmiştir. Belirtelim ki, içerik sahteciliğine yer verilmeyişinin nedeni, bir kişinin irade beyanının tek başına hukuki sonuç doğurmayacağı düşüncesi olabilir. Başka deyişle salt yalan beyanı içeren özel belgenin hukuken zarar olasılığı bulunmamaktadır. Dolayısıyla yalan içeren özel yazı suç teşkil etmemektedir.⁸¹ Buna karşın, resmi bir belgeye esas olmak üzere açıklanan yalan beyan, 206. madde ile suç kabul edilmiştir.

Belirtelim ki, 765 sayılı Kanunun 345. maddesi ve sahtecilikle ilgili maddelerin sistemi de buna göre düzenlenmişti. 339 ve 345. maddeler maddi sahteciliği, 340. madde fikri sahteciliği düzenlemekteydi. Yine. kanun koyucu, 345. madde ile suç saymadığı fikri sahteciliği, konunun önemine binaen (bazı meslek mensuplarının zabıta teftişine esas olmak üzere düzenleyecekleri belgeler ile beyanlarını suç sayan) 353 ve (sağlık mesleği mensuplarıyla ilgili olarak) 354. maddelerde özel olarak düzenleme gereği duymuştu. Nitekim, 353. madde ile düzenlenen konulardan belgede sahtecilik 207. madde, beyanda sahtecilik 206. madde, sağlık mesleği mensuplarının sahte belge düzenlemesi ise 210/2. madde ile düzenlenmiştir.⁸²

C. Hareket Ögesi

a. Özel Belgeyi Sahte Olarak Düzenlemek

Özel bir belgeyi sahte olarak düzenlemek; sahte bir özel belgenin baştan sona taklit edilerek meydana getirilmesi olarak tanımlanabilir. Düzenleyeni olarak görülen kişiden başka birisi tarafından bir belgenin sahte olarak üretilmesi, sahte belge düzenleme sayılır. Sahte belge düzenlemek, maddi sahtecilik niteliğindedir. Örneğin, sahte aşk mektubu düzenlenip boşanma davasında delil olarak sunulması halinde özel belge sahte olarak düzenlenmesi dolayısıyla suç oluşmaktadır.

Belgede düzenleyen olarak görülen kişilerden biri gerçek olsa dahi, diğerinin imzası taklit edilmişse, yine özel belgenin sahte olarak düzenlendiği kabul edilir. Örneğin, vergi iadesinde kullanmak amacıyla sahte kira sözleşmesi düzenleyip vergi dairesine veren kiracı, sahte belgeyi kiracı olarak kendi adına imzalamakta ve fakat, ev sahibinin imzasını taklit etmektedir. Bu nedenle eylem içerik sahteciliği olmayıp, maddi sahtecilik teşkil etmektedir.

Sahte özel belge düzenleme eylemlerine; vergi iadesinden yararlanmak için sahte gider belgesi kullanma⁸³, maaşının 500 lira olduğuna ilişkin işveren yerine imza

81 **Toroslu**, Ceza Hukuku Özel Kısım, 2005, s. 239.

82 **Kaylan**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s. 182.

83 6.CD. 4.4.2006, 9115/3361.

atarak oluşturduğu belgeyi tazminat davasına kanıt olarak sunma⁸⁴, doğrudan gelir desteği almak için tarlanın tamamının kendisi zilyetliğinde olduğuna dair sahte arazi sözleşmesi⁸⁵ veya diğer mirasçılar adına muvafakatname düzenleyip⁸⁶ ilçe tarım müdürlüğüne verme, sahte Ego personel kimlik kartıyla ulaşımdan yararlanma⁸⁷, ödenmeyen arazi bedelinin ödendiğine dair sahte makbuz üretip, tapu iptal davasında delil olarak ibraz etme⁸⁸, sahte sigorta poliçelerini matbaada bastırıp 7 kişinin aracının trafik sigortasını yapma⁸⁹, vb. eylemler örnek gösterilebilir.

b. Gerçek Bir Özel Belgeyi Değiştirmek

Gerçek bir özel belgenin tamamen veya kısmen değiştirilmesi de özel belgede sahtecilik suçuna vücut vermektedir. Bu seçimlik hareket ile, gerçek bir özel belgenin şekline veya içeriğine ilişkin bazı hususlarda hukuki sonucu etkileyebilecek değişiklikler yapılmaktadır. Değişikliğin belgenin tümüne veya bir kısmına ilişkin bulunması arasında bir fark yoktur. Önemli olan husus, yapılan değişikliğin özel belgenin hukuki sonucunu etkileyecek nitelikte ve bu nedenle de kamu güvenini ve bireysel yararları ihlal edecek şekilde olmasıdır. Örneğin, kira sözleşmesine sonradan madde eklenmesi⁹⁰ veya keşide tarihi bulunmadığı için özel belge sayılan senetteki 23.000.000TL tutarının 28.000.000.TL. şeklinde değiştirilmesi⁹¹, halinde özel belgede gerçeğe aykırı değişiklik nedeniyle suç oluşur.

Gerçek bir özel belgede sonradan ekleme yapılması belgeyi taşıyır, değiştirme sayılır ise de tashih anlamında yapılacak değişikliğin suç teşkil etmeyeceği kabul edilmelidir. Gerçek özel belgedeki bir ifade veya rakamın yanlış anlaşılabilceği düşüncesiyle tekrar üzerinden geçilmesi veya anlamı teyit eden bir kelime ilave edilmesi halinde, kanıt değerinde gerçeğe aykırı bir değiştirme yapılmadığından suç oluşmaz. Yargıtay bir kararında, senetteki rakamın (1) iken (7) olarak mı düzeltildiği, yoksa rakamdaki değişiklik görüntüsünün düzeltme vasfında mı olduğunun Adli Tıp Kurumu heyet raporunda da saptanamaması nedeniyle, mevcut delillere göre mahkemenin vicdani kanaatinin düzeltmenin sübut bulmadığı yönünde oluşmasını hukuka uygun görmüştür.⁹² Diğer bir olayda, tarihsiz olarak verilen makbuza verildiği tarihin yazılmasının suç oluşturmayacağı belirtilmiştir.⁹³

84 6.CD. 3.4.2006, 4712/3200.

85 6.CD. 10.4.2006, 9577/3581.

86 11.CD. 20.9.2006, 1378/7371.

87 6.CD. 11.4.2006, 6868/3610.

88 11.CD. 30.10.2006, 3306/8495.

89 11.CD. 6.10.2004, 9403/7156.

90 “Sanığın beş madde olarak düzenlenen kira kontratına üç madde daha ekleyerek değişiklik yaptığı, suçun özel belgede sahtecilik suçu olacağı” 11.CD. 5.11.2007, 11728/7558.

91 6.CD. 24.1.2005, 7413/131.

92 11.CD. 18.3.2008, 2038/1652.

93 “Yaptığı ödemelerle ilgili katılan vekilinin tarihsiz olarak verdiği makbuzlara tarih yazmak biçimindeki eylemde, sahtecilik suçunun öğelerinin ne şekilde olduğu açıklanmadan hükümlülüğe karar verilmesi” 6.CD. 11.9.2001, 10621/10558; **Ekinçi/Esen**, Sahtecilik, 2003, s. 160.

Özel bir belgeyi sahte olarak üretmenin yolu olarak gösterilen her iki hareket tarzı bakımından da al"datma yeteneğinin bulunması gerektiğine yukarıda değinmiştik.

c. Sahte Özel Belgeyi Kullanmak

aa. Genel olarak

Kullanma, suçun neticesi veya objektif cezalandırma şartı olmayıp, tipe uygun zorunlu kurucu ögesidir.⁹⁴ İlk fıkrada suçtu meydana getirmek için tamamlanması gereken iki seçimlik zorunlu hareket; özel belgeyi sahte olarak düzenleme ve kullanmadır. İkinci fıkrada ise kullanma, suçtu meydana getiren tek zorunlu ve kurucu harekettir. Bu nedenle, suçtu kullanma hareketinin bitirildiği an tamamlanmaktadır. Suçtu, kullanma anında tamamlandığından ani bir suçtur, neticesinin sürmesi onu mütemadi hale getirmez.⁹⁵

Birinci fıkra bakımından sahte özel belgenin kullanılması; diğer seçenek hareketlerden biri yapılarak elde edilen sahte özel belgenin aynı fail tarafından kullanılması suretiyle işlenmektedir. Başka deyişle, ilk fıkradaki suçtu aynı failin hem sahte özel belgeyi üretmesi ve hem de kullanması gerekmektedir. Fail, sahte özel belgeyi ürettiği halde kullanmamışsa, icra hareketi başlamadığından, eylem suç teşkil etmez. Bilerek kullanma unsuru ikinci fıkrada yer almış, ilk fıkrada ise buna gerek görülmemiştir. Zira, ilk fıkranın faili zaten sahteciliği yapan kişi olduğu için belgeyi sahteliğini bilerek kullanmaktadır.

İkinci fıkrada ise; müstakil olarak sahte özel belgeyi kullanma suçtu düzenlenmiştir. Bu suçun faili, sahte özel belgeyi üretmemiş bir kimse olmalıdır. Bu nedenle, ikinci fıkradaki failin sahte özel belgeyi bilerek kullanması gerektiği belirtilmiştir.

Kullanmanın iradi olması gerekir. Sahte özel belgenin, belgeyi üreten kişinin bilgi ve rızası dışında sahteliği bilinerek kullanılması durumunda, kullanan şahıs bu suçtu işlemiş sayılırken, üreten kişinin suçtu kastı bulunmadığı kabul edilir. Başkasınca üretilen sahte belgeyi çalarak, gerçek olduğu zannıyla kullanan hırsızın ve sahtekarın eyleminde suçun manevi unsuru bulunmamaktadır.

Gerçek bir özel belgenin değiştirilmesi ve kullanılmasında, kullanma eyleminin sahte olan kısımlar hakkında olması gerekir. Belgenin gerçek kısmının kullanılmış olması durumunda, eylem suçtu oluşturmaz.

Kullanma eyleminin tamamlanması için, sahte belgenin gerçek gibi işletilmiş, kabul ettirilmiş olması zorunlu değildir. Madde gerekçesinde açıklandığı üzere; "hukuki bir ilişki veya işlem tesisinde dikkate alınmasını sağlamaya çalışmak" yeterlidir.

94 **Toroslu**, Ceza Hukuku Özel Kısım, 2005, s. 241; Soyaslan, Özel Hükümler, 5.B. s. 429; **Cengiz**, Sibel, Evrakta Sahtekarlık Suçları, 2007, s. 84.

95 **Erem**, TCK Şerhi Özel Hükümler, C.II, 1993, s. 1707.

bb. Kullanmanın hukuki anlamda olması

Kullanma; sahte özel belgeden işlevine uygun bir biçimde hukuki bir ilişki veya işlem tesisinde esas alınması için yararlanmaya çalışılmasıdır. Başka bir anlatımla, belgenin hukuki sonuç doğurmasını sağlamaya yönelik olarak veya kanıt gücünden yararlanmak maksadıyla kullanılması gerekir.

Böyle değil de, kullanmanın maddi veya şekli anlamda gerçekleşmesi yeterli değildir. Kullanmanın hukuki anlamda ve sahteliğin yapılmasına neden olan konuya ilişkin bulunması gerekir.⁹⁶ Başka bir ifadeyle, belge sahte olmasaydı hukuken hangi sonuçları doğurabilecekti ise, sahte belgenin kullanılması da bu sonucu elde etmeye yönelik olmalıdır. Bu anlamda doktrinde verilen şu örnekler izah edicidir: Örneğin bir borç senedi, alacak hakkının talep ve takibinde kullanılmalı iken, aciz halinde olmadığını ispat için sahte borç senetleri gösterilmesi veya sahte özel belgenin saklanması için bir arkadaşına verilmesi hallerinde hukuki anlamda kullanma bulunmamaktadır. Yine, sahte fatura üzerindeki miktarı masraf olarak muhasebe defterine kaydedip vergi kaçırarak kişi bu belgeden yararlanmış ise de onun kanıt niteliğine uygun kullanmadığından vergi kaçakçılığı suçunu işlemekle birlikte özel belgede sahtecilik suçu oluşmamıştır.⁹⁷

Kullanma, yukarıda değinildiği gibi hukuki anlamda ise de, kullanımın sahte belgenin maddi varlığını da kapsamaması gerekir. Bu nedenle, hasmını sulhe ikna etmek amacıyla, elinde bir senet olduğunu ve gerekirse bunu ibraza hazır bulunduğunu söylese (ve gerçekten elinde sahte bir senet bulursa) dahi, belgeyi kullanmış sayılmaz.⁹⁸

Sahte faturanın mağdura verilmesi, hukuk mahkemesine delil olarak ibraz edilmesi veya sahte borç ikrarını içeren özel belgenin alacağın devri amacıyla başka birine verilmesi ya da icra takibine konulması, ücretlerin asgari ücret miktarında ödendiğini kanıtlamak için sahte bordronun çalışma müfettişine ibraz edilmesi, gerçeğe aykırı işe giriş bildirgesinin Sosyal Güvenlik Kurumuna verilmesi, vb. eylemlerin icrası anında kullanma gerçekleşmekte ve suç oluşmakta ve suç tarihi için bu tarihlerin esas alınması gerekmektedir.

Mektup veya bir kişinin düşüncelerini içeren yazıların da özel belge olması ola-

96 TCK Ön Tasarı gerekçesinde bu konuda şöyle denilmiştir: “Kullanmadan maksat, bir olayın doğruluğunu ispat maksadıyla varakaya dayanmaktır. Bunun dışında kalan herhangi bir maksadın varlığı halinde, sahte varaka bir ispat vasıtası sıfatıyla kullanılmış sayılmaz. Mesela fail, bir kimseye kendisinin tanınmış bir tacir olduğunu iddia ederek, kendisine kredi açılmasını temin maksadıyla sahte borç senedi gösterse, dolandırıcılık suçunu işlemiş olabilir de, bu borç senedine dayanarak bir alacak iddiasında bulunmadıkça, kullanma unsuru gerçekleşmeyeceğinden, suç teşekkül etmiş olmaz.”; **Erman/Özek**, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, 1996, s. 528.

97 **Erman/Özek**, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, 1996, s. 527, 538.

98 “Özel evrakta sahtekarlık suçu kullanma ile oluşacağından, müşteriye elimde senet var demesinin kullanma anlamına gelmeyeceği ve suçun oluşmadığı gözetilmelidir.” 6.CD. 3.4.1984, 56/2618.

naklıdır. Fakat, bu belgenin suçu oluşturabilmesi, failin bunu hukuki anlamda kullanmış olup olmamasına bağlıdır. Örneğin, bir kadının evlilik dışı aşk yaşadığına delalet eden aşk mektubunun kocasına gönderilmesi veya yayınlanması halinde de ortada sahte belge bulunmasına karşın, hukuki değil şekli bir kullanım bulunduğundan sahtecilik suçunun kullanma ögesi meydana gelmemekte, eylem salt haksız saldırı; hakaret suçunu oluşturmaktadır. Buna karşın, aynı sahte aşk mektubunun boşanma davasında delil olarak mahkemeye ibraz edilmesi halinde hukuki kullanım bulunduğundan, eylem özel belgede sahtecilik suçunu oluşturur.

Sahte özel belgenin fotokopisinin çıkarılıp noterde onaylatılması veya imzanın tasdiki ya da tescil için resmi bir mercie (sicil memuru veya notere) ibraz edilmesinin hukuki anlamda kullanma sayılıp sayılmayacağı konusunda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bir görüşe göre bu tür örnekler hukuki anlamda kullanım olmayıp, kullanma için yerine getirilmesi gereken şartlardır.⁹⁹ Diğer görüştekilere göre bu tür olaylarda da suçun kullanma ögesi gerçekleşir.¹⁰⁰ Uygulamada İtalyan Yargıtay'ının iki yönde de kararları olduğu belirtilmektedir. Bizde Yargıtay uygulaması, imza tasdiki veya

Yargıtay, sahte belgenin hukuki sonuç doğuracak şekilde kullanılması gerektiğini belirtmektedir:

*“Özel belgede sahtecilik suçunun oluşması için özel belgede sahtecilik yapılması yeterli olmayıp, bu belgenin hukuki sonuç doğuracak biçimde kullanılması gerekir.”*¹⁰¹

Ancak hukuki sonuç doğurma kavramı geniş veya dar olarak anlaşılabilir. Yargıtay, kullanma ögesinin varlığı için, belgenin amacı, varlık nedeni doğrultusunda kullanılması gerektiği görüşündedir. Bu nedenle, faturanın, içerdiği miktarı ispat veya ödeme amacıyla değil de suç kanıtı olarak kullanılmasının bu suçu oluşturmayacağı kabul edilmiştir.¹⁰²

Yargıtay, sahte düzenlenen ödeme kaydedici cihaz fişlerini vergi iadesi için kullanılacak kişilere satma eylemlerinin kullanma ögesini oluşturduğunu, bunların vergi iadesi için daireye verilmemesinin suçun oluşumunu önlemeyeceğini kabul

99 **Majno**, no. 1323; Zerboglio, s. 360, nakleden ve aynı görüşte **Erman/Özek**, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, 1996, s. 531; **Esen**, Sahtecilik, 2007, s. 547.

100 Bu görüştekililer Manzini, ve İmpallomeni'dir, nakleden **Erman/Özek**, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, 1996, s. 531. Belirtelim ki Erman/Özek, bu konunun İtalyan doktrini ve uygulamasında istikrara kavuşmadığına işaret etmektedir.

101 11.CD. 26.4.2007, 6222/2854.

102 “Sanıkların suça konu faturanın düzenlenme tarihini değiştirip, kendilerini suçtan kullanmaya yönelik olarak mahkemeye sunmaları biçiminde sahtecilik suçunun unsurlarının oluşmadığı gözetilmelidir.” 6.CD.28.3.2006,6909/3044.

“Kiralardan alındığına dair müşterinin imzasını havi sahte belgenin sanık tarafından hiçbir yerde def'i olarak kullanılmadığı, ceza ile ilgili bir savunmada ileri sürüldüğüne göre TCK 345. maddedeki kullanma unsuru gerçekleşmemiştir.” 6.CD. 18.9.1984, 4194/6314

etmiştir.¹⁰³ Diğer bir olayda, tahliye taahhütnamesine ad ve soyadını yanlış verecek sözleşmeyi sahte adla imzalayıp kiralayana verme¹⁰⁴; alacağına esas belgedeki bazı yerleri anlamına aykırı şekilde değiştirip alacak davası açtığı mahkemeye sunma¹⁰⁵, eylemlerinin, suçun kullanma ögesini oluşturduğu kabul edilmiştir.

6. Cezayı Azaltan Nitelikli Hal (M. 211)

Kanununun 211. maddesinde, suçun bir hukuki ilişkiye dayanan alacağın ispatı veya gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla işlenmesi, cezayı azaltmayı gerektiren nitelikli hal olarak düzenlenmiştir.

Bu konuda 211. madde altında açıklama yapılmıştır.

7. Hukuka Aykırılık Ögesi

Özel belgede sahtecilik suçu, kamu güvenine mazhar olan özel belgelerin kanıt değerini etkileyen sahtecilikler yapılarak kullanılmasını önlemek istemektedir. Başka deyişle, özel belgelerin gerçekliğine hukuka aykırı olarak müdahale edilmesi ve bu şekliyle kullanılması suç sayılmıştır. Suçun, kanuni tanıma uygun olarak işlenmesi halinde hukuka aykırılık ögesi oluşmaktadır.

Suçta konu yazılı nesnenin hukuken korunan özel belge niteliğini taşıyabilmesi için, hukuka ve ahlaka aykırı bulunmaması gerekir. Borçlar Kanununun 19/1. maddesinde, hukuka (kamu düzenine) ve ahlaka aykırı olan sözleşmelerin mutlak olarak batıl (geçersiz) olduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla, mutlak butlanla batıl sayılan ve hukuken korunmayan belgeler, suçun maddi konusunu da oluşturmazlar. Buna karşın, hukuka ve ahlaka aykırı bulunmamakla birlikte, özel belge niteliğini etkileyen diğer hususlardaki hukuka aykırılıklar, nisbi butlanı (feshi kabil) gerektiren aykırılıklar olup, iptal edilene kadar belge niteliklerini koruyacaklarından, özel belgede sahtecilik suçunu maddi konusunu oluşturabilirler.¹⁰⁶

Hukuka uygunluk nedenlerinin uygulanması hakkında 204. maddeyle ilgili açıklamalar bu suç yönünden de geçerlidir.

III. Manevi Unsur

Özel belgede sahtecilik suçu yalnızca kasten işlenebilir, taksirle işlenemez.

Failin sahte bir özel belge meydana getirdiğini ve kullandığını bilerek ve isteyerek

103 11.CD. 14.11.2002, 8263/9051.

Buna karşın, 213 sayılı Yasadaki değişiklik dikkate alınmalıdır :

“213 sayılı VUK.nın 1.1.1999 tarihli ve 4369 sayılı Yasayla değişik 359/b-1. maddesinde, belgelerin sahte olarak düzenlenmesi suçun oluşumu için yeterli olup, belgelerin kullanılması ve vergi ziyayı doğması, suçun unsuru olmaktan çıkarıldığı cihetle; 2002 yılında sahte ödeme kaydedici cihaz fişlerini düzenleme ve satma eylemlerinin VUK. 359/b-1. maddesine uygun bulunduğu” 11.CD. 26.9.2007, 6961/5900.

1046.CD. 1.10.2001, 12169/11541.

1056.CD. 21.6.2001, 10278/10198.

106 **Erman/Özek**, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, 1996, s. 517.

hareket etmesi halinde suça ilişkin manevi unsur gerçekleşir. Suçun oluşması için saik veya maksat aranmadığından, özel kast gerekli değildir, genel kast yeterlidir.

İkinci fıkradaki, sahte özel belgeyi kullanma suçunun bilerek, yani doğrudan kastla işlenmesi gerekir.

Yargıtay, özel belgede sahtecilik suçunun da zarar verme bilinciyle işlenmesi gerektiğini ve örneğin eşinin bilgisi dahilinde, eşinin evini kiraya verirken sözleşmeyi eşi adına imzalaması halinde “sahtecilik kastının bulunmadığını”¹⁰⁷ kabul etmektedir.

IV. SUÇUN DEĞİŞİK GÖRÜNÜM BİÇİMLERİ

1. Teşebbüs

Resmi belgede sahtecilik suçundan farklı olarak özel belgede sahtecilik suçunun oluşması için kullanılması zorunlu görülümüştür. Her ne kadar maddede sahte belgenin üretilmesi de seçimlik hareket gibi görülmekte ise de, bunlar hazırlık hareketi niteliğindedir. Çünkü, sahte özel belgeyi kullanma, suçun kurucu (suça vücut veren) öge niteliğindedir. Bu nedenle, üzerinde sahte özel belge bulunsa dahi, kullanma girişiminde bulunulmadığı takdirde icra hareketlerine başlanılmamış olduğundan suç teşekkül etmeyecek ve teşebbüs hükümleri de uygulanamayacaktır.¹⁰⁸

Suç, kullanma anında tamamlandığından ani bir suçtur. Kullanmanın bir süre devam etmesi, onun mütemadi suç olmasını gerektirmez. Bu nedenle, teşebbüsün gerçekleşmesi güç ise de, kullanma davranışının bölünebilmesi durumunda teşebbüs olanaklıdır.

2. İştirak

İştirake ilişkin genel hükümlerin özel belgede sahtecilik suçunda da uygulanması gerekir.

Doktrinde, sahte özel belgenin üretilmesine iştirak eden kişinin kullanma eyleminin ilk fıkraya gireceği belirtilmektedir.¹⁰⁹ Fakat kanımızca, ilk fıkranın anlamı gözetildiğinde failin mutlaka belgeyi üreten, yani üretme fiilinin faili olması gerektiği görülür. Zira maddede; “bir özel belgeyi sahte olarak *düzenleyen* veya *değiştiren* ve *kullanan*” kişinin cezalandırılacağı belirtilmektedir. Bu nedenle, ilk fıkradaki suça azmettiren veya yardım eden sıfatıyla iştirak eden kişi, belgeyi kullanmamışsa (üreten kişinin kullanmış olması halinde) sadece iştirak ile sorumlu tutulur. İştirak edenin belgeyi kullanması halinde, ikinci fıkranın faili olacağıın-

107 6.CD. 4.6.2001, 9249/9165.

108 Bu görüş doktrinde genellikle kabul görmektedir; **Erman/Özek**, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, 1996, s. 538; **Tezcan/Erdem/Önok**, Ceza Özel Hukuku, 6. Bası, Ankara 2008, s. 691; Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 5. B. s. 428; Taşdemir, Özkeper, Sahtekarlık Suçları, 2009, s. 572; **Bakıcı/Yalvaç**, Ceza Hukuku Özel Hükümleri 2, 2008, s. 1070.

109 **Toroslu**, Ceza Hukuku Özel Kısım, 2005, s. 242; **Tezcan/Erdem/Önok**, Ceza Özel Hukuku, 6. Bası, Ankara 2008, s. 690.

dan, asli-tali hüküm ilişkisinde şerikliğe göre failliğin asıl olması ilkesi uyarınca ikinci fıkranın faili olarak sorumlu tutulması gerekir.

Sahte belge üreten kişinin, belgenin sahteliğini bilmeyen bir kişiye vererek kullandırması durumunda, kullanan kişiden araç olarak yararlanması nedeniyle sahtekarın fail olarak sorumlu tutulması gerektiği kabul edilmelidir (TCK m. 37/2).¹¹⁰

Sahte belgeyi üreten kişinin bu belgeyi kullanmayıp, sahteliğini bilen başka birine vererek kullanmasını sağlaması halinde, kullanan kişi vasıta durumunda olmadığından, sahteciliği yapanın fail olarak sorumlu tutulması olanaklı değildir. Bu takdirde kullanan kişi fail sıfatıyla 2. fıkra ile, sahte belgeyi üreten kişi ise azmettiren sıfatıyla aynı fıkra dolayısıyla ilk fıkra ile cezalandırılır. Sahte belgenin kullanılmayıp, üretenin nezdinde bulunması durumunda, eylem cezalandırılmamaktadır.

3. İçtima

Suç, tek sahte özel bir belgenin kullanılması ile tamamlandığından, failin birden fazla sahte özel belgeyi aynı suç işleme kararıyla farklı kişilere karşı bir fiille kullanılmışsa 43/2. maddenin uygulanması gerekir. Koşulları oluşursa 43/1. madde de uygulanır.

765 sayılı Kanun döneminde Yargıtay, sahte özel belge kullanılarak başka bir suçun işlenmesi durumunda fikri içtima hükümlerinin uygulanacağını kabul etmekteydi.¹¹¹

5237 sayılı Kanununun 12. maddesi uyarınca, sahte özel belgenin başka bir suçun işlenmesinde kullanılması halinde her iki suçun oluşacağı kabul edilmelidir. Fakat bu hükmün uygulanabilmesi için sahte özel belgenin salt düzenlenmesinin yeterli bulunmayıp, kullanılmasının da zorunlu olduğu gözetilmelidir.

Mahkeme veya soruşturma makamlarına bir suç işlendiğine ilişkin sahte dilekçe verilmesi halinde, sahte özel belgenin başka bir suçun işlenmesinde kullanılması dolayısıyla (TCK m.212) özel belgede sahtecilik ve iftira suçları oluşur.¹¹²

4. Kovuşturma ve Görev

Özel belgede sahtecilik suçunun takibi şikayete bağlı bulunmayıp, C. başsavcılığı tarafından re'sen soruşturulur ve iddianameyle dava açılır.

Görevli mahkeme asliye ceza mahkemesidir.

110 **Erman/Özek**, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, 1996, s. 533. Bu konuda İtalyan Yargıtay'ının 11.3.1940 tarihli bir kararı anlamlıdır: "Bir vesikanın müvekkili tarafından avukata verilmesi bizatihi cezayı gerektiren önemli bir olay teşkil etmemekle beraber, kullanılmasına izin verildiği ve kullanmada bulunulduğu takdirde, suç işlemeye elverişli bir vasıtaya dönüşmüş olur."

111 "Özel belge sayılan, mağazaya ait kredili satışlar borç senedine yazdığı kefil adına imza atıp mal aldığı, eylemin 79. madde aracılığıyla 503/1. maddeye uyan suçu oluşturacağı" 6.CD. 18.3.2004, 21093/3094

112 "YÖK Başkanlığına mektup yazarak, katılan hakkında idari soruşturma başlatılmasına yol açma eyleminin TCK 285/1. maddesine uyduğu gözetilmeden 345. maddeye hükmedilmesi" 6.CD. 22.4.2003, 14339/2079.

ATIF YAPILAN ESERLER

Arslan, Çetin/Azizağaoğlu, Bahattin, Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi, Ankara 2004

Artuk, E./Gökçen, A./Yenidünya, C., Ceza Hukuku Özel Hükümler, 9. B. Ankara 2008

Aşaner, H./Güven, Ö./Yalvaç, G./Özdemir, Ö./Erel, K., CGK Kararları, Ankara 2008

Artuç/Akkaya/Gedikli, 2006 - 2008 İçtihatları İle Türk Ceza Kanunu, Ankara 2008

Cengiz, Sibel, Evrakta Sahtekarlık Suçları, 2007

Başpınar, Veysel, Borç Sözleşmelerinin Kısmi Butlanı, Ankara 1998

Bakıcı, Sedat/Yalvaç, Gürsel, Ceza Hukuku Özel Hükümleri 2 – Ankara 2008

Bayraktar, Köksal, Türk Ceza Kanununda Kamu Düzeni, Kamunun İtimadı ve Kamunun Selameti Aleyhine İşlenen Cürümler, Değişen Toplum ve Ceza Hukuku Karşısında TCK'nın 50. Yılı ve Geleceği, İstanbul 1977, s. 591 – 617.

Gökcan, H. Tahsin, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu (TCK M.204), Ankara Barosu Dergisi, Yaz 2009, Sayı 3

Gökcan, H. Tahsin, Görevi Kötüye Kullanma, Zimmet, Banka Zimmeti, İrtikap, Rüşvet Suçları ve Kamu İdaresine Karşı İşlenen Suçlar, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008

Gökcan, H. Tahsin/Artuç, Mustafa, Kamu Görevlisi Ve Özel Soruşturma Usulleri, 2.B. Seçkin Yayınevi, Ankara 2008

Gökçen, Ahmet, Yeni Türk Ceza Kanununda Resmi Belgede Sahtecilik Suçları, Hukuk ve Adalet Dergisi, Ekim 2005, S.6-7, s. 180-217

Ekinci, Mustafa/Esen, Sinan, Açıklamalı ve İçtihatlı Sahtecilik, Hırsızlık, Gasp, Dolandırıcılık, Emniyeti Suiistimal, Bilişim Alanında Suçlar, Ankara 2003

Esen, Sinan, Mal Varlığına Karşı Suçlar, Belgelerde Sahtecilik ve Bilişim Alanında Suçlar (Kısaltma; Sahtecilik), Ankara 2007

Erem, Faruk, Türk Ceza Kanunu Şerhi, Özel Hükümler, C. II, Ankara 1993

Erem, Faruk/Toroslu, Nevzat, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara 1983

Erman, Sahir/Özek, Çetin, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, İstanbul 1996

Hakeri, Hakan, Tıp Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara 2007

Kaylan, Keskin, Belgelerde Sahtecilik Suçları, Türk Ceza Kanunu Reformu, İkinci Kitap, TBB. Ankara 2004, s. 163 -184.

Kaylan, Keskin, Kamu Güvenine Karşı Suçlar, vvv.adalet.gov.tr

Kılıçoğlu, Ahmet, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 2007, 9.B.

Koca, Mahmut/Üzülmez, İlhan, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2008

Nart, Serdar, Alman ve Türk Hukukunda Senetle İspat, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.9, S.1. 2007, s. 213.

Malkoç, İsmail, Yeni Türk Ceza Kanunu, Cilt 2, Ankara 2007

Özgenç, İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 3. Bası, Ankara 2008

Savaş, Vural/Mollamahmutoğlu, Sadık, Türk Ceza Kanunu Yorumu, Ankara 2005, C. III.

Selçuk, Sami, Karşıoylarım, Ankara 2001

Soyaslan, Doğan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 5.B. Ankara 2005

Taşdemir, Kubilay/Özkepir, Ramazan, Sahtekarlık Suçları, Ankara 2009

Tezcan, Durmuş/Erdem, M.Ruhan/Önok, R.Murat, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 6. Bası, Ankara 2008

Toroslu, Nevzat, Ceza Hukuku Özel Kısım, Ankara 2005

Yalvaç, Gürsel, İçtihatlı Türk Ceza Kanunu, Ankara 2008

Yıldız, A. Kemal, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, İstanbul 2007